

ÇOCUKLAR İÇİN OKUMA HAKKI BİLDİRGESİ

Editörler

Fatma KIRMIZI

Firdevs GÜNEŞ

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-375-162-3	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Çocuklar İçin Okuma Hakkı Bildirgesi	47518
Editörler	Baskı ve Cilt
Fatma KIRMIZI	Vadi Matbaacılık
ORCID iD: 0000-0002-0426-1908	
Firdevs GÜNEŞ	Bisac Code
ORCID iD: 0000-0002-9449-8617	EDU000000
Yayın Koordinatörü	DOI
Yasin DİLMEN	10.37609/akya.3371

Kütüphane Kimlik Kartı

Çocuklar için Okuma Hakkı Bildirgesi / ed. Fatma Kırmızı, Firdevs Güneş.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
204 s. : tablo, şekil. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253751623

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Dünyamız bilgi toplumundan süper akıllı topluma doğru hızla ilerlemektedir. İnsansız araçlar, robotlar, dijital teknolojiler ve yapay zekâ her alana yayılmakta, yazılı işaretlerle iletişim üst düzeye çıkmaktadır. Böyle bir dünyada okumayı bilmemek, dünyada yaşanamamak, yok olmak demektir. Bunun için okuma öğretimine erken yaşlarda başlanmakta ve çocukların okuma becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu süreçte dil, zihinsel ve sosyal becerileri geliştirme üzerinde de durulmaktadır. Gelecekte başarılı olmaları için çocuklara öğrenmeyi öğrenme, anlama, düşünme, sorgulama, sorun çözme, iletişim kurma, iş birliği yapma, sorumluluk alma, üretkenlik gibi becerilerin de kazandırılması gerekmektedir. Bunun için okuma becerilerini geliştirmek zorunlu olmaktadır.

Okuma herkesin en temel hakkıdır. Yasal ve evrensel bir haktır. Okuma hakkı 1985 yılında Paris Konferansında kabul edilmiştir. Konferans raporunda okuma hakkı;

- *Okuma yazmayı öğrenme hakkı,*
- *Düşünme ve soru sorma hakkı,*
- *Hayal kurma ve yaratıcılık hakkı,*
- *Tarihi geçmişini yazma ve içinde yaşadığı ortamı öğrenme hakkı,*
- *Eğitim kaynaklarına ulaşma hakkı,*
- *Bireysel ve ortak yetenekleri geliştirme hakkı, olarak açıklanmıştır.*

Çocukların okuma hakkını kullanmaları için okumayı sevmeleri, ilgi duymaları, zevk almaları ve eğlenerek okumaları gerekmektedir. Okumayı seven, öncelik tanıyan, daha fazla zaman ayıran ve ilgisini çeken bir kitabı zevk alarak okuyan öğrenci, okuma alışkanlığını daha kolay geliştirmektedir. Araştırmalar, bunların birbirini etkilediğini, güçlendirdiğini ve çoklu ilişkiler döngüsü sonunda okuma becerilerini geliştirdiğini göstermektedir. Böylece öğrenciler okumayı sevmekte, okudukça daha iyi okur olmakta ve daha fazla okumaktadırlar. Bu durum öğrencinin gelecekteki başarısını belirleyici olmaktadır.

Okumanın tek yöntemi yoktur. Her çocuk kendine özgü farklı yöntemleri izleyebilir. İsteddiği zaman ve yerde okuyabilir. Okurken bazı sayfaları ya da bölümleri atlayabilir. Kitabı sevmediyse bitirmeyebilir. Sevdiyse tekrar okuyabilir. Sesli ve sessiz okuyabilir. Sevdiği ve ilgi duyduğu kitapları seçebilir. Bunlar çocukların okuma haklarıdır. Severek okunan kitaptan bilgi ve beceriler öğrenirler. Sevmedikleri kitaplar okuma becerilerine katkı sağlamaz. İyi okuyucu olmaları için çocukların okuma haklarına saygı gösterilmelidir.

Çocukların okuma haklarına ve geleceğine yön verme açısından çok önemli olan bu kitap uzun çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Çocukların okuma haklarına ilişkin toplumda ve eğitimciler arasında farkındalık oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Kitabın

oluşturulması için yola çıkarken emek veren bütün yazarlar olarak çocukların kitap okuma hakları olduğuna inandık. Yalnızca basılı değil dijital kaynaklara erişim hakları da bizim çalışmamızda önemli olarak görüldü. Hem evrensel hem de ulusal temelde çocukların her koşulda kitaplara erişim hakkı vardır. Bu hak toplum ve politika üreticiler eli ile güvence altına alınmalıdır. Bunu dile getirmek için 34 maddelik bir bildirge hazırladık. Bu bildirge uzun soluklu bir araştırmanın ürünüdür. Çocukların kitap okumaya bir zorunluluk bir kural ya da bir hobi olarak bakması bizim çalışmamızın anlayışı dışında kalmaktadır. Okuma çocukların sosyalleşmesi ve bir birey olarak kendini gerçekleştirme için gereklidir. Okumak çocuğun yaşam boyu öğrenmesini teşvik ederken aynı zamanda onu özgür kılar.

Bu kitap toplam on bölümden oluşmaktadır. Bölümlerin hazırlanmasında araştırma, anket uygulama, değerlendirme gibi sürece destek veren araştırmacı ve yazarlara, teşekkür eder, başarılar dileriz.

Kasım- 2024

Prof. Dr. Fatma KIRMIZI

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

AÇIKLAMA

Bu bildirge Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği üyeleri, birçok üniversiteden akademisyenler ve öğretmenlerin işbirliği ile hazırlanmıştır.Çocuklarda "okuma alışkanlığının geliştirilmesinin önemi"düşüncesi, merkeze alınarak yola çıkılmıştır. Okuma sürecinin çocuğun doğasına uygun olması, çocuğun okuma isteğini arttıran etkilerin ön plana çıkarılması gerektiği anlayışı bildirgenin temelini oluşturmaktadır.Önceliğimiz geleceğe güvenle bakan düşünme becerisi gelişmiş, okuyan, öğrenen, sorgulayan ve bilgiye ulaşmayı bilen bir nesil yetiştirmeye katkı sağlamaktır.

Çocukların Okuma Hakları Bildirgesi (ÇOHAK)

1. Her çocuk kitap okumayı öğrenme hakkına sahiptir.
2. Çocukların okuma hakkı ırk, din, dil, cinsiyet ya da sosyoekonomik bağlamda değerlendirilemez.
3. Çocuklar istedikleri kitaba erişim hakkına sahiptir. Çocukların kitaplara erişim hakkı yasalarla güvence altına alınmalıdır.
4. Çocuklar toplumsal yaşamda yerini almak ve kendini gerçekleştirmek için okuma hakkına sahiptir.
5. Çocuklar herhangi bir baskı ve müdahaleye maruz kalmadan okuma hakkına sahiptir.
6. Çocuklar, kendi okuma süreçlerini değerlendirip okuma tercihlerini de seçtikleri okuma hakkına sahiptir.
7. Çocuklar okuma yöntemlerini(sesli okuma, sessiz okuma vb.)ve okuma stratejilerini (altını çizerek okuma, not alarak okuma vb.) kendi istekleri doğrultusunda tercih etme hakkına sahiptir.
8. Çocuklar, istedikleri okuma materyallerine ulaşmak için aile, öğretmen, okul yetkilileri vb. ilgili kişi, kurum ve kuruluşlardan destek talep edebilme hakkına sahiptir.
9. Çocuklar dijital okumayı seçme ve dijital okuma teknolojisine ulaşma hakkına sahiptir.
10. Çocuklar istediği yerde (masada, koltukta vb.) okuma hakkına sahiptir.
11. Çocuklar okuma yapacağı zaman aralığını kendi isteği doğrultusunda belirleme hakkına sahiptir.
12. Çocuklar kiminle (ebeveyn, kardeş, arkadaş vb.) okuyacağına karar verme hakkına sahiptir.
13. Çocuklar sorgulayarak okuma hakkına sahiptir.
14. Çocuklar okuduğu bir kitabı tekrar okuma hakkına sahiptir.
15. Çocuklar okuduğu kitabı beğenmeme hakkına sahiptir.
16. Çocuklar okuduğu kitapla ilgili fikirlerini paylaşma ya da paylaşmama hakkına sahiptir.
17. Çocuklar okuyazarlıklarını destekleyecek ortamlarda (kütüphane, çalışma odası vb.) okuma hakkına sahiptir.
18. Çocuklar kitap okurken rahatsız edilmeme hakkına sahiptir.
19. Bütün çocuklar anlama becerilerini geliştirmek için kitap okuma hakkına sahiptir.
20. Çocuklarkütüphaneye erişim hakkına sahiptir.

Açıklama

21. Çocuklar okuyacakları sayfa sayısını kendi istekleri doğrultusunda belirleme hakkına sahiptir.
22. Çocuklar istedikleri hızda okuma hakkına sahiptir.
23. Çocuklar aynı anda istediği türden istediği sayıda metin/kitabı okuma hakkına sahiptir.
24. Çocuklarkitap okumaya istediği sayfadan başlayıp, istediği sayfada bırakma hakkına sahiptir.
25. Çocuklar okumak istediği kitabı ilgi alanına göre kendi belirleme hakkına sahiptir.
26. Çocuklarkitap okuma ile ilgili etkinlik yapma hakkına sahiptir.
27. Çocuklar ebeveynleri ya da kendilerine bakan yetişkinlerdenkitap okumayı talep etme hakkına sahiptir.
28. Çocuklar ilk kez kendilerinin okuyacağı, eski olmayan, temiz kitap talep etme ve bu kitapları edinme hakkına sahiptir.
29. Çocuklar estetik zevk için okuma hakkına sahiptir.
30. Çocuklar film, dizi, belgesel gibi sinemaya uyarlanmış olan kitaplara erişme hakkına sahiptir.
31. Çocuklar katıldıkları disiplinlerarası etkinliklerde (turizm etkinliği, müze gezisi, sanat etkinlikleri vb.) erişebildikleri bilgilendirici metinlerini okuma hakkına sahiptir.
32. Çocuklar bir kitabı okumaktan vazgeçme hakkına sahiptir.
33. Çocuklar sayfa ya da bölüm atlayarak okuma hakkına sahiptir.
34. Çocuklar –istirse- kitap kulüpleri kurma hakkına sahiptir.

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ
Ankara Üniversitesi/
Sınırsız Eğitim ve Araştırma
Derneği Başkanı

Prof. Dr. Fatma KIRMIZI
Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. Nevin AKKAYA
Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI
Aydın Adnan Menderes
Üniversitesi

Prof. Dr. Ruhan KARADAĞ
Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Sabri SİDEKLİ
Muğla Sıtkı Koçman
Üniversitesi

Doç. Dr. Yasemin KUŞDEMİR
Kırıkkale Üniversitesi

Doç. Dr. İbrahim Halil YURDAKAL
Pamukkale Üniversitesi

Öğrt. Gör. Ezgi İNAL
İstanbul Aydın Üniversitesi

(Öğretmen) Duygu ÇAĞ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,
Doktora öğrencisi

(Öğretmen) Nurgül ÜNLÜCÖMERT
Dokuz Eylül Üniversitesi , Doktora öğrencisi

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Çocukların Okuma Haklarına İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri.....	1
	<i>Fatma KIRMIZI</i>	
BÖLÜM 2	Çocuklarda Okuma Hakkı ve Okuma Motivasyonu.....	27
	<i>Nevin AKKAYA</i>	
BÖLÜM 3	Çocukların Okuma Haklarını Güçlendiren Bir Yaklaşım: Etkileşimli Okuma.....	47
	<i>Ruhan KARADAĞ YILMAZ</i>	
BÖLÜM 4	Okuma Hakkı İle Akademik Başarı Arasındaki İlişki.....	65
	<i>Sabri SİDEKLİ</i>	
BÖLÜM 5	Çocukların Okuma Hakları Bağlamında Kitap Seçimleri ve Veli Etkisi	89
	<i>Bilge Bağcı AYRANCI</i> <i>Zehra ARSLAN</i>	
BÖLÜM 6	Okuryazar Çocuklar Yetiştirmek: Okuma Hakkını Kullanma Bağlamında Anlama Eğitimi	107
	<i>Yasemin KUŞDEMİR</i>	
BÖLÜM 7	Çocuk ve Dijital Çağda Okuma	121
	<i>İbrahim Halil YURDAKAL</i>	
BÖLÜM 8	Okuma Hakkı Bağlamında Metni Yeniden Okumak: Çocuk Kitapları Sinema İlişkisi.....	159
	<i>Ezgi İNAL</i>	
BÖLÜM 9	Çocuklarda Okuma Kültürü ve Okuma Hakkı	169
	<i>Duygu ÇAĞ</i>	
BÖLÜM 10	Okuma Hakkı Bağlamında Kitap Seçiminde Arkadaş Etkisi	179
	<i>Nurgül ÜNLÜCÖMERT</i>	

YAZARLAR

Prof. Dr. Nevin AKKAYA

Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi AD.

Zehra ARSLAN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Phd Öğr. Duygu ÇAĞ

Öğretmen (Doktora Öğrencisi-Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi), MEB

Doç. Dr. Yasemin KUŞDEMİR

Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi AD.

Prof. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi AD.

Öğr Gör. Ezgi İNAL

İstanbul Aydın Üniversitesi

Prof. Dr. Fatma KIRMIZI

Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi AD.

Prof. Dr. Sabri SİDEKLİ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi AD.

Phd. Öğr. Nurgül ÜNLÜCÖMERT

Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

Prof. Dr. Ruhan KARADAĞ YILMAZ

Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi AD.

Doç. Dr. İbrahim Halil YURDAKAL

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü

ÇOCUKLARIN OKUMA HAKLARINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE VELİ GÖRÜŞLERİ^{1/2}

Fatma KIRMIZI³

GİRİŞ

Okuma karmaşık bir süreçtir, anlam çıkarmayı gerektirir. İşaret, harf ve semboller zihinde yapılandırılır, okunan kelime anlamlandırılır. Eğer gerekiyorsa seslendirme yeteneği de ortaya konulur. Bu süreçte yazarın anlatmak istediği ve vurguladığı düşünceler anlamlandırılır. Fizyolojik, bilişsel ve devinışsel becerilerin iş birliği içinde çalıştığı bir süreç olarak ele alınır. Bu nedenle okuma becerisi eğitim, dilbilim, bilişsel bilim ve bilişsel sinirbilim gibi pek çok alanda araştırma konusu olmuştur.

Okuma, kelime tanıma, anlama, akıcılık ve motivasyonu içeren çok yönlü bir süreçtir. Okuyucuların işaretlerden anlam çıkarmasıdır. Okuma, işaretlerden oluşan metinlerden anlam çıkarmaktır. Okuyucu sözcükleri tanımlamak için bir anlayış oluşturur (Frankel, et al., 2016; Leipzig, 2001; Stauffer, 1969). Okumanın otomatik ve doğru olması için sözcüklerin tanımlanması ile anlam oluşturmayı koordine etmek gerekmektedir.

Kitaplar, medeniyetin gelişimini etkilemede belirleyici olmuştur. Kitaplar bilginin ana kaynağıdır. Çocukların eğitimi kitaplar üzerine inşa edilmiştir. Siyasi yaşamın yapısı hukuk kuralları, tarihin nesiller arası paylaşımı, din, coğrafi bilgilerin gelişimi ve biyografi kitaplara dayanmaktadır. Kitaplar olmadan inanç, hafıza, bilgelik, ahlak, şiir, felsefe, tarih ve bilimden söz etmek mümkün değildir (Boorstin, 1984). Toplumun her bileşeninde kitapların ayrı bir dokunuşu ve

¹ Araştırma verileri bu kitabın oluşmasına katkı sağlayan bütün yazarlar tarafından toplanmıştır.

² Bu çalışmaya ilişkin olarak öğretmenlerden elde edilen veriler 8. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu (USEAS 2024) kapsamında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

³ Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi AD., fsusar@pau.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0426-1908

8. Aile içi sorunların çocukların kitap okumasını engelleyebileceği gerçeği ile hareket edilmeli bu konuda ebeveynler daha bilinçli davranmalıdır.
9. Sağlık sorunu ya da engeli olan öğrencilerin kitap okuması engelleyen etkenler ortadan kaldırılmalı ya da en alt düzeye çekilmelidir. Kapsayıcı eğitim anlayışı ön plana çıkarılmalıdır.
10. Doğal afetlerde öğrencilerin kitaplara ulaşmasını sağlayacak tedbirler alınmalıdır. Afetlerin kitap okuma alışkanlığını olumsuz bir şekilde etkilememesi MEB büyük bir duyarlılık içinde olmalıdır.
11. Veliler çocukların okuma hakkı konusunda bilgilendirilmelidir. Velilerin bu konuyu bilmesi çocukların okuma haklarını kullanmaları dolayı ile kitap okuma alışkanlığı geliştirmede bireysel kararlar almalarını kolaylaştırabilir.
12. Çocukların kitap okuma konusundaki isteksizlikleri karşısında veliler zorlayıcı tavırlar sergilememelidir. Çocukların okumama hakkı olduğu konusunda velileri aydınlatmak gerekmektedir.
13. Ebeveynler çocuklarının kendi dünya görüşlerine uymayan farklı kitaplar okuma isteğini olağan karşılamalıdır. Çocukların farklı kitapları okuma istekleri saygı ile karşılanmalıdır.
14. Öğrencilerin ve ailelerinin kitaplara daha rahat ulaşması için kitap fiyatlarının yeniden düzenlenmesi için gerekli politikalar üretilmelidir. Kitapların çocukların zihinsel gelişimi ve çağdaş bir birey olma konusunda ki etkisi göz önüne alındığında kitap fiyatlarının ülke bazında daha ekonomik bir hale getirilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ahmad, Z., et al. (2021). Exploring the factors affecting the development of reading habits among children. *Library Philosophy and Practice*, 9, 1-20.
- Baker, L., & Scher, D. (2002). Beginning readers's motivation for reading in relation to parental beliefs and home reading experiences. *Reading psychology*, 23(4), 239-269. <https://doi.org/10.1080/713775283>
- Baker, L. et al., (1997). Home and family influences on motivations for reading. *Educational psychologist*, 32(2), 69-82. https://doi.org/10.1207/s15326985ep3202_2
- Bartholet, E. (2020). Homeschooling: Parent rights absolutism vs. child rights to education & protection. *Ariz. Law Review*, 62(1), 1-80.
- Bamkin, M., et al., (2013). The children sat and listened: Storytelling on children's mobile libraries. *New Review of Children's Literature and Librarianship*, 19(1), 47-78.
- Baroody, A. E., & Dobbs Oates, J. (2011). Child and parent characteristics, parental expectations, and child behaviours related to preschool children's interest in literacy. *Early Child Development and Care*, 181(3), 345-359. <https://doi.org/10.1080/03004430903387693>
- Boucher, J. J., & Lance, K. C. (1992). The roles of libraries in education. Colorado State Dept. of Education Reports, Retrieved July 25. 2024 from <https://eric.ed.gov/?id=ED354919>

- Boorstin, D. J. (1984). *Books in Our Future*. Superintendent of Documents, US Government Printing Office, Washington, DC 20402.
- Carretero, R. M., et al. (2016). Reading processes and parenting styles. *Journal of psycholinguistic research*, 45(4), 901-914.
- Cervetti, G. N., & Pearson, P. D. (2023). Disciplinary reading, action, and social change. *The Reading Teacher*, 76(6), 740-746.
- Culliton, M. J. (1999). Favourite books: children's, parent's or teacher's choice. Unpublished master's thesis, The University of Western Ontario.
- Cummins, J. (2022). Ontario Human Rights Commission right to read report: Sincere, passionate, flawed. *Journal of Teaching and Learning*, 16(1), 85-92.
- Çelik, B. (2020). A Study on the factors affecting reading and reading habits of preschool children. *International Journal of English Linguistics*, 10(1), 101-114.
- Davy, U. (2013). Social Citizenship Going International: Changes in the reading of UN-sponsored economic and social rights. *International Journal of Social Welfare*, 22, 15-31.
- Dunkerly-Bean, J. (2013). Reading the world in the word: The possibilities for literacy instruction framed within human rights education. *Language and Literacy*, 15(2), 40-55. DOI:10.20360/G2T019
- Feagin, J. R., et al. (Eds.). (2016). *A case for the case study*. UNC Press Books.
- Florence, F. F. (2012). Effects of environmental factors on students' reading habits in Yagba east local government area of Kogi State. *Universal Journal of Education and General Studies*, 1(6), 153-157.
- Flyvbjerg, B. (2011). Case study. *The Sage handbook of qualitative research*, 4, 301-316.
- Frankel, K. K., et al. (2016). From "what is reading?" to what is literacy?. *Journal of Education*, 196(3), 7-17.
- Greaney, V. (1986). Parental influences on reading. *The reading teacher*, 39(8), 813-818.
- Heath, S. B., & Thomas, C. (2020). The achievement of preschool literacy for mother and child. In *Reading Empirical Research Studies* (pp. 180-207). Routledge.
- Heale, R., & Twycross, A. (2018). What is a case study?. *Evidence-based nursing*, 21(1), 7-8.
- Ilogho, J. E. (2015). The role of picture books in promoting reading culture among Nigerian children: Implication for libraries and development of leadership qualities. *International Journal of Academic Library and Information Science*, 3(2), 65-71. DOI: 10.14662/IJALIS2015.010
- International Literacy Association (ILA). (2018). The case for children's rights to read.
- International Literacy Association (ILA). (2019). Children's rights to excellent literacy instruction [Position statement]. Newark, DE:Author.
- International Reading Association (IRA). (2000). Making a difference means making it different: Honoring children's rights to excellent reading instruction. *Michigan reading journal*, 32(2), 3.
- Kırs, F., & Kinay, İ. (2022). Ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 322-349.
- Qiuchi, D., & Yuxin, X. (2021, June). The Relationship Between Home Literacy Environment and Teenagers' Reading Habits. In *2021 2nd International Conference on Mental Health and Humanities Education (ICMHHE 2021)* (pp. 158-163). Atlantis Press.
- Leipzig, D. H. (2001). What is reading. *Reading Rockets*.
- Liberman, A. M. (1999). The reading researcher and the reading teacher need the right theory of speech. *Scientific studies of reading*, 3(2), 95-111.
- Lopez, M. D. (1976). Childrens Libraries: Nineteen Century American Origins. *The Journal of Library History (1974-1987)*, 11(4), 316-342.
- Maccoby, E. E. (2000). Parenting and its effects on children: On reading and misreading behavior genetics. *Annual review of psychology*, 51(1), 1-27.
- Meral, P. S. (2005). Enflasyon ve enflasyonun okuma alışkanlığına etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal*

- Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 309-324.
- Mojapelo, M. S. (2015). A legislated school library policy: can functional school libraries be envisioned without one?: library and information services to children. *Mousaion*, 33(2), 36-55.
- Morrow, R. A., & Torres, C. A. (2002). *Reading Freire and Habermas: Critical pedagogy and transformative social change*. Teachers College Press.
- Naderifar, M., et al. (2017). Snowball sampling: A purposeful method of sampling in qualitative research. *Strides in development of medical education*, 14(3), 1-4.
- Norton, B., & Toohey, K. (2011). Identity, language learning, and social change. *Language teaching*, 44(4), 412-446. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0261444811000309>
- Oriogu, C. D. (2015). Catch them young: Developing and improving of school libraries and reading habit of secondary school students in Nigeria. *Journal of Education and e-Learning Research*, 2 (4), 60-63.
- Parker, C., et al. (2019). Snowball sampling. *SAGE research methods foundations*. doi:10.4135.
- Pennac, D. (2021). *Roman Gibi*. İstanbul: Metis.
- Price, J., & Kalil, A. (2019). The effect of mother-child reading time on children's reading skills: Evidence from natural within-family variation. *Child development*, 90(6), e688-e702. <https://doi.org/10.1111/cdev.13137>
- Randolph, A. (2013). *The Portrayal of the Family Unit In Children's Choice Award Books* (Master's thesis, Bowling Green State University).
- Rankin, C. et al. (2020). IFLA 0-18 Yaş Grubundaki Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi. 2. Baskı,(2003 Rehberinin revizyonu).
- Reutzell, D. R., & Gali, K. (1998). The art of children's book selection: A labyrinth unexplored. *Reading Psychology: An International Quarterly*, 19(1), 3-50. <https://doi.org/10.1080/0270271980190101>
- Ryan, S. A. (2000). The value of early literacy and parental involvement, M.A. Thesis. Biola University, The Faculty of The Department Of Educatin, La Mirada California.
- Saracho, O. N., & Spodek, B. (2010). Families' selection of children's literature books. *Early Childhood Education Journal*, 37, 401-409.
- Scott, R. (2011). The role of public libraries in community building. *Public Library Quarterly*, 30(3), 191-227.
- Snow, et al., (Eds.). (2000). *Starting out right: A guide to promoting children's reading success*. National Academies Press.
- Stoltz, B. M., & Fischel, J. E. (2003). Evidence for different parent-child strategies while reading. *Journal of Research in Reading*, 26(3), 287-294.
- Simoncini et al. (2020). *Culturally relevant reading books for Papua New Guinean children: Their reading rights and preferences*. *Australasian Journal of Early Childhood*, 183693912096609. doi:10.1177/183693912096609
- Sonnenschein, S. et al. (2012). The influence of family beliefs and practices on children's early reading development. In *Developing engaged readers in school and home communities* (pp. 3-20). Routledge.
- Stauffer, R. G. (1969). *Directing reading maturity as a cognitive process*. New York: Harper & Row.
- Tella, A., & Akande, S. O. (2007). Children reading habits and availability of books in Botswana primary schools: Implications for achieving quality education.
- Temizkan, M. (2009). Metin türlerine göre okuma eğitimi (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Terrance, P. D. (1996). Patterns of Reading Practice: How Differences in Reading Practice Explain Differences in Schools and Students. Why Every Student Has a Right to Sixty Minutes of TWI Time per Day. Advantage Learning Systems, Inc., PO Box 8036, Wisconsin Rapids, WI 54495-8036 (free to educators). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED421691.pdf>
- Tveit, Å. K. (2012). Reading habits and library use among young adults. *New Review of children's*

- literature and librarianship*, 18(2), 85-104. <https://doi.org/10.1080/13614541.2012.714341>
- Xu, J., et al. (2020). How preschool children think about libraries: Evidence from six children's libraries in China. *Journal of Librarianship and Information Science*, 52(2), 428-440.
- Van Bergen et al., (2017). Why are home literacy environment and children's reading skills associated? What parental skills reveal. *Reading Research Quarterly*, 52(2), 147-160.<https://doi.org/10.1002/rrq.160>
- Woodlife, D. (2023). *The benefits of local libraries for child development*. Retrieved August 20, 2024 from <https://readtothem.org/the-benefits-of-local-libraries-for-child-development/>
- Wollscheid, S. (2014). The impact of the leisure reading behaviours of both parents on children's reading behaviour: Investigating differences between sons and daughters. *Poetics*, 45, 36-54. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2014.06.001>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. ve Güler, B. (2023). Çocuk kütüphaneleri üzerine bir inceleme: New York halk kütüphanesi örneği. *Ahi Bilge Eğitim Dergisi (ABED)*, 4(1), 52-70.

ÇOCUKLARDA OKUMA HAKKI VE OKUMA MOTİVASYONU

Nevin AKKAYA¹

GİRİŞ

Bilişim teknolojilerinin iletişimimizin, ilişkilerimizin günlük yaşantımızın merkezine oturduğu, vazgeçilmez bir parçası haline geldiği günümüz dünyası hem bilişsel hem de sosyal değerler ve tutumlar açısından radikal değişimler ve gelişimler geçirmekte adeta her gün yenilenmektedir. Toplumlarda değişen dünya koşullarına, yaşam standartlarına uyum sağlayabilmek daha sağlıklı bir yapıya sahip olabilmek, yeni dünya düzeninde yerini ve saygınlığını kazanabilmek için hak ve özgürlüklerinin bilincinde olan ve bunlara saygı duyan sorumluluklarını bilen insan olma bilinci edinmiş ve yaşadığı topluma sağlıklı bir şekilde uyum sağlayan duyarlı düşünen demokratik bireyler ve nesiller yetiştirme gayretine girmişlerdir. Bu gereği gerçekleştirmek başka bir ifadeyle her açıdan bilinçli bir toplum oluşturmak için şüphesiz buna çocuklardan başlamak gerekmektedir. Çünkü çocuklar toplumun geleceğini belirler, toplumu yönlendirirler, yetişkin olduklarında mutlu ve sağlıklı bireyler olarak yaşadıkları toplumun refahına katkıda bulunurlar. Şüphesiz bu da çocukların bedenlen, ruhen, ahlâken ve fikren iyi gelişmesine ve eğitilmesine bağlıdır (İnan, 1968). Bu nedenle yarının yetişkinleri çocukların eğitimi hem kendi gelecekleri hem de dolaylı olarak toplumun geleceği için oldukça önemlidir.

Her ne kadar çocuk ve çocukluğun imajı ve görüşü yakın zamanda derinden değişse de çocuğa bakış açısı, atfedilen değer ve ona karşı sergilenen davranışlar her zaman bu şekilde olmamıştır. Çocuk yüzyıllar boyunca kendine

¹ Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi AD.,
nevinakkaya@deu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7222-4562

KAYNAKLAR

- Akyol, H. (2005). *Türkçe ilkökuma yazma öğretimi*. Pegem A Yayıncılık.
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk hukuku çocukların hakları ve korunması*. (Genişletilmiş 2.Baskı). Pegem.
- Arslantaş, H. I., Tösten, R., Marakçı, D. B. (2018). Lise öğretmenlerinde mesleki motivasyon unsurları: Karma yöntemli bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (3), s.880-895.
- Aslanaoğlu, A. E. (2007). PIRLS 2001 Türkiye verilerine göre 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerileriyle ilgili faktörler. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Baker, T., Wigfield, A. (1999). Dimensions of children's motivation for reading and their relations to reading activity and reading achievement. *Reading Research Quarterly*, 34, s.2-29
- Barber, A. T., Klauda, S. L. (2020). How reading motivation and engagement enable reading achievement: policy implications. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 7(1), s.27-34. <https://doi.org/10.1177/2372732219893385>
- Davis, D.S., & Neitzel, C. (2012). Collaborative sensemaking in print and digital text environments. *Reading and Writing*, 25(4), 831-856.
- DeBaryshe, B.D., Binder, J.C. (1994). *Development of an instrument for measuring parental beliefs about reading aloud to young children*. *Perceptual and Motor Skills*, 78(3), s.1303-1311.
- Deci, E.L., Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Plenum
- Delacruz, S. (2014). Using Nearpod in elementary guided reading groups. *TechTrends*, 58(5), 62-69. doi:10.1007/s11528-014-0787-9
- Doğan, İ. (2005). *Modern toplumda vatandaşlık demokrasi ve insan haklarının kültürel temelleri*. Pegem.
- Dökmen, Ü. (1995). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine bir araştırma*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Dönmez, T. (2015). İlkokul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Erbay, E. (2012). *Çocuk hakları (2. baskı)*. Yeni İnsan.
- Erol, E. (2024). *Üstbilis Okuma Stratejileri ile okuma motivasyonu ve özyeterlilik arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) Balıkesir Üniversitesi.
- Freire, P. (1983). The Importance of the Act of Reading. *Journal of Education*, 165(1), 5-11. <https://doi.org/10.1177/002205748316500103>
- Gök, S. (2019). *Başlangıç düzeyi okuyucularının okuma motivasyonu üzerinde aile okuma inançlarının etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi
- Gök, S., Öztürk, E. (2023). Başlangıç düzeyi okuyucularının okuma motivasyonu üzerinde aile okuma inançlarının etkisi. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), s.82-106.
- Güçel, G. (1993). *Cumhuriyet döneminde Türkçe öğretimi ve okuma yazma alışkanlığı üzerine bir değerlendirme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Güneş, F. (2009). *Hızlı okuma ve anlamı yapılandırma*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Hart, B., Risley, T. (1995). *Meaningful difference in the everyday experience of young American children*. P. H. Brookes.
- International Literacy Association. (2019). *The case for children's rights to read*.
- İnan, A. N. (1968). Çocuk Hakları Beyannamesi ilkelerinin Türk hukuk sistemine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Kayacan, E. (2020). *Motivasyon teorileri ve uygulamalar*. Etkin Yayıncılık
- La Guardia, J. G. (2009). Developing who I am: A self-determination theory approach to the establishment of healthy identities. *Educational Psychologist*, 44 (2), s.90-104.

- Lutz, S. L., Guthrie, J. T., Davis, M. H. (2006). Scaffolding for engagement in elementary school reading instruction. *The Journal of Educational Research*, 100(1), s.3-20.
- Meek, M. (1988). *How texts teach what readers learn*. Exeter. The Thimble Press.
- Müftü, G. (2001). Çocukların hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(7).
- Neumann, M.M. (2014). An examination of touch screen tablets and emergent literacy in Australian pre-school children. *Australian Journal of Education*, 58(2), 109–122.
- Öktem, D. (2012). *Türkiye'deki çocuk adalet sisteminin yönetimi ve yaş ayrımcılığına ilişkin paradigmanın incelenmesi*. Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi, İHOP, Ankara.
- Pala, A. (2007). *Öğrenme ve Öğretim İlkeleri*. Ş. Tan (Ed.), Öğretim İlke ve Yöntemleri içinde (s. 31- 63). Pegem Akademi Yayınları.
- Pennac, D. (2021). *Roman gibi: kitaplara ve okumaya dair* (5. baskı). Metis.
- Schutte, N.S., Malouff, J.M. (2007). Dimensions of reading motivation: Development of an adult reading motivation scale. *Reading Psychology: An International Quarterly*, 28, s.469 -489.
- Simpson, A. (2008). Reading under the covers: Helping children to choose books. Marrickville, NSW, Australia: Primary English Teaching Association.
- Stanovich, K. E. (1986). Matthew effects in reading: Some consequences of individual differences in the acquisition of literacy. *Reading Research Quarterly*, 21, s.360- 407.
- Taboada Barber, A., Buehl, M. M., Kidd, J., Sturtevant, E., Richey, L. N., Beck, J. (2015). Reading engagement in social studies: Exploring the role of a social studies literacy intervention on reading comprehension, reading selfefficacy, and engagement in middle school students with different language backgrounds. *Reading Psychology*, 36, s.31–85.
- Teng, W., Hackett, R. K., Draheim, M. E. (2017). Associations between Chinese parents' reading beliefs, home literacy practices, children's reading interests and literacy development. In 2017 2nd International Conference on Humanities and Social Science (HSS 2017) (pp. 628-633). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/hss17.2017.109>
- Terrance, P. D. (1996). Patterns of Reading Practice: How Differences in Reading Practice Explain Differences in Schools and Students. Why Every Student Has a Right to Sixty Minutes of TWI Time per Day. Advantage Learning Systems, Inc., PO Box 8036, Wisconsin Rapids, WI 54495-8036 (free to educators). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED421691.pdf>
- Terrell, P., & Watson, M. (2018). Laying a firm foundation: Embedding evidence-based emergent literacy practices into early intervention and preschool environments. *Language, Speech, & Hearing Services in Schools*, 49(2), 148–164.
- Tiedemann, J., & Billmann-Mahecha, E. (2007). Reading comprehension, language in the family and during leisure time: Results from the Hannover primary school study. [Leseverständnis, Familiensprache und Freizeitsprache Ergebnisse aus der Hannoverschen Grundschulstudie] *Zeitschrift Für Pädagogische Psychologie*, 21(1), 41–49. doi:10.1024/1010- 0652.21.1.41
- UNICEF (2024, June). *Convention on the Rights of the Child text*. <https://www.unicef.org/media/52626/file>.
- Venezky, R.L., Wagner, D.A., & Ciliberti, B.S. (Eds.). (1990). *Toward defining literacy*. Newark, DE: International Reading Association.
- Wang, J. H., Guthrie, T. J. (2004). Modeling the effect of intrinsic motivation, extrinsic motivation, amount of reading, and past reading achievement on text comprehension between U.S. and Chinese students. *Reading Research Quarterly*, 39 (2), s.162-186.
- Wigfield, A., Wentzel, K. R. (2007). Introduction to motivation at school: Interventions that work. *Educational Psychologist*, 42(4), 191–196. <https://doi.org/10.1080/00461520701621038>

- Wigfield, A., Guthrie, J. T. (1997). Relations of childrens motivation for reading to the amount and breadth of their reading. *Journal of Educational Psychology*, 89, s.420–432.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E., Şimşek, Ü. (2020). Eğitsel oyun, okuma-yazma-oyun ve okuma-yazmauygulama yöntemlerinin öğrenme problemlerini gidermedeki etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (3), s.715-748
- Yıldız, M. (2013). Okuma motivasyonu, akıcı okuma ve okuduğunu anlamının beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarındaki rolü. *Turkish Studies*, 8(4), s.1461-1478.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi.

ÇOCUKLARIN OKUMA HAKLARINI GÜÇLENDİREN BİR YAKLAŞIM: ETKİLEŞİMLİ OKUMA

Ruhan KARADAĞ YILMAZ¹

GİRİŞ

Dil bireylerin duygularını, düşüncelerini ve bilgilerini paylaşmalarını sağlayan sözlü ve yazılı işaretler sistemidir. Bu sistemi etkin bir biçimde kullanma yeteneğini ifade eden dil becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört beceriden oluşmaktadır. Genel olarak dil becerileri alıcı ve ifade edici dil olmak üzere iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Alıcı dil dinleme ve okuma becerilerinden oluşup, bireylerin sözlü ya da yazılı olarak sunulan mesajları anlama ve yorumlama yeteneğini içerir. İfade edici dil ise konuşma ve yazma becerilerinden oluşup bireylerin duygularını, düşüncelerini ve bilgilerini etkili bir biçimde sözlü ya da yazılı olarak iletebilme yeteneğidir. Alıcı ve ifade edici dil becerileri etkili iletişimin temel bileşenleri olup, bireylerin sosyal, akademik ve mesleki yaşamlarında başarılı olmalarını sağlar.

Alıcı dil becerilerinden biri olan “okuma” yazılı veya basılı metinlerin algılanması, seslendirilmesi ve yorumlanması süreci olarak tanımlanabilir. Genelde kod çözme (harflerin seslendirilmesi) süreci olarak algılanan okuma, seslendirmenin ötesinde anlama, yorumlama, analiz etme, karşılaştırma, ilişki kurma gibi üstbilişsel becerilerin kullanımını gerektiren bir beceridir. Bu yönüyle okuma fiziksel, bilişsel, psikolojik ve sosyal boyutları olan çok boyutlu ve karmaşık bir süreçtir.

Okuma becerisi kelime tanıma, anlamlandırma, eleştirel okuma, hız, akıcılık gibi farklı bileşenlerden oluşmaktadır. Metnin doğru okunabilmesi için öncelikle yazılı kelimelerin tanınması ve doğru bir biçimde seslendirilebilmesi

¹ Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi AD., ruhan.karadag@selcuk.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3254-8890

okuma ortamının sağlanması çocukların kendilerine güvenmelerine, okuma sürecine aktif olarak katılmalarına ve okuma eyleminden zevk almalarına yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak okuma hakkı, yalnızca metinlere erişimi değil, aynı zamanda bu metinlerle aktif bir biçimde etkileşimde bulunma hakkını da kapsamaktadır. Bu bağlamda etkileşimli okumanın çocukların okuma hakları ile doğrudan ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Etkileşimli okuma çocukların okuma haklarını etkin bir şekilde kullanmalarına olanak tanırken, aynı zamanda onların düşünsel ve duygusal gelişimlerini destekleyen bir süreçtir. Okuma hakkı ve etkileşimli okuma birbirini tamamlayan ve güçlendiren unsurlar olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Abraham, R. G. (1985). Field independence /dependence and the teaching of grammar. *TESOL Quarterly*, 19, 689-702.
- Alexander, P. A. & Fox, E. (2013). Historical perspective on reading research and practice, redux. In D. E. Alvermann, N.J. Unrau, & R.B. Ruddell (Eds.), *Theoretical models and processes of reading*. (6th ed, pp.3-46). Newark, DE: International Reading Association.
- Altwerger, A., Diehl-Faxon, J., & Dockstader-Anderson, K. (1985). Read-aloud events as meaning construction. *Language Arts*, 62, 476-484.
- Alverman, D. E. Unrau, N. J. & Rudell, R. B. (2013). Models of reading and writing process. In D.E, Alverman, N.J. Urau, & R.B Ruddell, (Eds), *Theoretical models and processes of reading*. (6th ed, pp.3-46). Newark, DE: International Reading Association.
- Amadi, E. A. (2019). Bottom-up theory and phonics instruction: Implications for beginning reading. *European Journal of Applied Linguistics Studies*, 1(2).
- Anayasa (2024, 10. 12). Mevzuat. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/#:~:text=MAD-DE%2042%2D%20Kimse%2C%20e%C4%9Fitim%20ve,g%C3%B6zetim%20ve%20denetim%20alt%C4%B1nda%20yap%C4%B1%C4%B1r>.
- Barak, M., & Lefstein, A. (2022). Opening texts for discussion: Developing dialogic reading stances. *Reading Research Quarterly*, 57(2), 449-468.
- Barnett, M. (1988). Reading through context. *Modern Language Journal*, 72, 150- 159.
- Barrentine, S. J. (1996). Engaging with reading through interactive read-alouds. *The Reading Teacher*, 50(1), 36-43. <http://www.jstor.org/stable/20201705>
- Block, C., & Israel, S. (2005). *Reading first and beyond: The complete guide for teachers and literacy coaches*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Boerma, I., van der Wilt, F., Bouwer, R., van der Schoot, M., & van der Veen, C. (2021). Mind mapping during interactive book reading in early childhood classrooms: Does it support young children's language competence? *Early Education and Development*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1929686>
- Carrell, P. L. (1988). *Interactive approaches to second language reading*. Cambridge University Press.
- DeTemple, J., & C. E. Snow. (2003). Learning words from books. In A. van Kleeck, S. A. Stahl, & E. B. Bauer (Eds), *On reading books to children: parents and teachers* (pp.16-36). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Donelson, K. (1972). *The students' right to read*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED068990.pdf> (Erişim: 1.10.2024).

- Field, J. (2004). An insight into listeners' problems: Too much bottom-up or too much top-down? *System*, 32, 363-367
- Flood, J. (1977). Parental styles in reading episodes with young children. *The Reading Teacher*, 30, 864-867.
- Flynn K. S. (2011). Developing children's oral language skills through dialogic reading: Guidelines for implementation. *Teaching Exceptional Children*, 44, 8-16.
- Gee, J.P. (2001). Reading as situated language: A sociocognitive perspective. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 44(8): 714-725.
- Granville, S. (2001). Comprehension or comprehending? Using critical language awareness and interactive reading theory to teach learners to interact with texts. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 19(1-2), 13-21. <https://doi.org/10.2989/16073610109486272>
- Hargrave, A. C., & Sénéchal, M. (2000). A book reading intervention with preschool children who have limited vocabularies: The benefits of regular reading and dialogic reading. *Early Childhood Research Quarterly*, 15(1), 75-90.
- Harvey, S., & Goudvis, A. (2000). *Strategies that work teaching comprehension to enhance understanding*. York, ME: Stenhouse Publishers.
- Hemmeter M. L., Kaiser A. P. (1994). Enhanced milieu teaching effects of parent-implemented language intervention. *Journal of Early Intervention*, 18, 269-289.
- Huennekens, M. E., & Xu, Y. (2015). Using dialogic reading to enhance emergent literacy skills of young dual language learners. *Early Child Development and Care*, 186 (September). <https://doi.org/10.1080/03004430.2015.1031125>
- Hutton J. S., Horowitz-Kraus T., Mendelsohn A. L., DeWitt T., Holland S. K., & C-MIND Authorship Consortium. (2015). Home reading environment and brain activation in preschool children listening to stories. *Pediatrics*, 136(3), 466-478.
- International Reading Association. (2000). Making a difference means making it different: Honoring children's rights to excellent reading instruction. *Michigan Reading Journal*, 32(2), 3, <https://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1794&context=mrj> (Erişim tarihi: 04.08.2024)
- Jones M.G. & Brader-Araje L. (2002). The impact of constructivism on education: Language, discourse, and meaning. *American Communication Journal*, 5(3), 1-10.
- Kalb G. & Van Ours J. C. (2014). Reading to young children: A head-start in life? *Economics of Education Review*, 40, 1-24.
- Khand, Z. (2004). Teaching reading skills: problems and suggestions. *Journal of Research (Faculty of Languages and Islamic Studies)*, 5, 43-56.
- Kosonen, P. (2019). Towards therapeutic reading: Part II: The interactive process of reading. *Scriptum: Creative Writing Research Journal*, 6 (1), 17-39. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201903061754> (Erişim tarihi: 06.08.2024).
- Lapp, D., & Flood, J. (2003). Exemplary reading instruction in urban elementary schools: How reading develops, how students learn, and teachers teach. In J. Flood & P. Anders (Eds.), *The literacy development of students in urban schools: Research and policy*.
- Lennox, S. (2013). Interactive read-alouds-an avenue for enhancing children's language for thinking and understanding: A review of recent research. *Early Childhood Educ J* 41, 381-389
- Lestari, G. P., Kosasih, A., & Somad, M. A. (2023). The effectiveness of interactive reading models in improving early students language skills. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 22(9), 280-295.
- Lever, R., & Sénéchal, M. (2011). Discussing stories: On how a dialogic reading intervention improves kindergartners' oral narrative construction. *Journal of Experimental Child Psychology*, 108(1), 1-24. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2010.07.002>.
- Liu, S., Zhang, X., Wang, P., Deng, Q., & Niu, B. (2007). Strategic reading instruction from an inte-

- ractive approach. *Asian Social Science*, 3, 29-35.
- Merga, M. K. (2017). Interactive reading opportunities beyond the early years: What educators need to consider. *Australian Journal of Education*, 61(3), 328-343.
- Mohamed, H. A. (2019). Reading as an interactive process: collaborative and psycholinguistic interactions for reading literature in the EFL classroom. *Research Journal of Language, Literature and Humanities*, 6(3), 16-26.
- Mol, S. E., A. G. Bus, & M. T. de Jong. 2009. Interactive book reading in early education: A tool to stimulate print knowledge as well as oral Language. *Review of Educational Research* 79 (2), 979–1007. doi: 10.3102/0034654309332561
- Nuttall, C. (1996). Teaching reading skills in a foreign language. Oxford: Heineman.
- Opel, A., Ameer, S. S., & Aboud, F. E. (2009). The effect of preschool dialogic reading on vocabulary among rural Bangladeshi children. *International Journal of Educational Research*, 48(1), 12-20.
- Paran, A. (1996). Reading in EFL: Facts and fictions. *ELT Journal*, 5(1), 25-34.
- Pardede, P. (2008). A Review of Reading Theories and its Implications to the Teaching of Reading. Universitas Kristen: Indonesia. <https://parlindunganpardede.wordpress.com/articles/language-teaching/a-review-on-reading-theories-and-its-implication-to-the-teaching-of-reading/>
- Pressley M., Harris K.R. and Marks M.B. (1992). But good strategy instructors are constructivists. *Educational Psychology Review*, 4(1), 3-31.
- Pillinger, C., & Vardy, E. J. (2022). The story so far: A systematic review of the dialogic reading literature. *Journal of Research in Reading*, 45(4), 533-548.
- Rumelhart, D. E. (1980). Schemata: the building blocks of cognition. In R. J. Spiro, B. C. Bruce, & W. E. Brewer (Eds.), *Theoretical issues in reading comprehension* (pp. 33-58). Erlbaum. <https://doi.org/10.4324/9781315107493-4>
- Sénéchal, M., & LeFevre, J. (2002). Parental involvement in the development of children's reading skill: A 5-year longitudinal study. *Child Development*, 73(2), 445–460. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00417>.
- Sénéchal, M., & LeFevre, J. (2001). Storybook reading and parent teaching: Links to language and literacy development. In P. Rebello Britto & J. Brooks-Gunn (Eds.), *The role of family literacy environments in promoting young children's emerging literacy skills* (pp. 53–71). New York: Jossey-Bass.
- Spaull, N. & Hoadley, U. (2017). Getting reading right: Building firm foundations. *Child Gauge*. <https://www.unicef.org/esa/sites/unicef.org.esa/files/2018-09/UNICEF-South-Africa-2017-Child-Gauge.pdf#page=79>
- Strickland, D., & Taylor, D. (1989). Family storybook reading: Implications for children, curriculum, and families. In D.S.Strickland & L.M. Morrow (Eds.), *Emerging literacy: Young children learn to read and write* (pp. 27–33). Newark, DE: International Reading Association.
- Suraprajit, P. (2019). Bottom-up vs top-down model: The perception of reading strategies among Thai University students. *Journal of Language Teaching and Research*, 10(3), 454-460.
- Teale, W.H., & Sulzby, E. (1987). Literacy acquisition in early childhood: The roles of access and mediation in story-book readings. In D.A. Wagner (Ed.), *The future of literacy in a changing world*, (pp. 131–150). Tarrytown, NY:Pergamon.
- UNICEF (2024, 10.12). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. (<https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>)
- Unrau, N. J. & Alverman, D.E. (2013). Literacies and their investigation through theories and models. In Donna E. Alvermann, Norman J. Unrau, Robert B. Ruddell (Eds.), *Theoretical models and processes of reading*. (pp.47-90). International Reading Association.
- van der Wilt, F., Boerma, I., van Oers, B., & van der Veen, C. (2019). The effect of three interactive reading approaches on language ability: an exploratory study in early childhood edu-

- cation. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(4), 566–580. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2019.1634242>
- Williams, M. & Burden, R. (2004). *Psychology for language teachers*. Cambridge: Cambridge University Press., 1-252ISBN-10: 0521498805.
- Whitehurst, G. J., Falco, F. L., Lonigan, C. J., Fischel, J. E., DeBaryshe, B. D., Valdez-Menchaca, M. C., & Caulfield, M. (1988). Accelerating language development through picture book reading. *Developmental Psychology*, 24(4), 552–559.<https://doi.org/10.1037/0012-1649.24.4.552>
- Won-Lee, J. (2000). Reading models revisited: Are we going back to bottom-up models. *English Teaching*, 55(4), pp.191-211.
- Wong, C. Y. (2020). The use of ll in English reading lessons of Hong Kong Chinese-medium secondary schools. *International Journal of Instruction*, 13(2), 863-880.
- Wright, T. S. (2019). Reading to learn from the start: The power of interactive read-alouds. *American Educator*, 42(4), 4-8.
- Yu, X., & Zhang, L. (2022). Effectiveness of interactive reading mode based on multisensor information fusion in English teaching. *Mobile Information Systems*, 2022(1), 1-12. <https://online-library.wiley.com/doi/epdf/10.1155/2022/7993728> (Erişim Tarihi: 09.08.2024).

OKUMA HAKKI İLE AKADEMİK BAŞARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sabri SİDEKLİ¹

OKUMA

Okuma becerisi, bireyin yaşamında önemli bir rol oynayan temel bir yetenektir ve eğitim sistemi, her çocuğun bu beceriyi kazanmasını sağlamaktan sorumludur (Ontario Human Rights Commission [OHRC], 2022). Okuma becerisinin eksikliği, çocukların sadece akademik değil, aynı zamanda sosyal, duygusal ve ekonomik yaşamlarını da olumsuz yönde etkileyebilir. Bu eksikliğin giderilmemesi, çocukların okuldan uzaklaşmasına, akademik başarısızlığa ve hatta yetişkin yaşamında işsizlik gibi daha ciddi sonuçlara yol açabilir (OHRC, 2022). Okuma becerisi, eğitimde ve günlük yaşamda bilgiye ulaşma, iletişim kurma ve toplumsal hayata katılım açısından temel bir yetenektir. Modern dünyada, bilgiye erişim ve bilgiyi anlamlandırma becerileri okuryazarlığın ötesinde, bireyin bilişsel gelişimini destekleyen ve düşünce yapısını şekillendiren önemli unsurlardır (Snow, 2010). Okuma becerisinin gelişimi hem bireysel hem de toplumsal açıdan çeşitli faktörlere bağlıdır ve bireyin eğitim hayatındaki başarısını doğrudan etkiler (Lesnick ve ark., 2010).

Okuma, eğitimde temel bir yere sahiptir ve öğrencilerin akademik performansında belirleyici bir rol oynar. Okuma, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini sağladığı gibi, bilgiyi yorumlama ve analiz etme becerilerini de geliştirir. Özellikle okuma yetkinliği, okul başarısında belirleyici bir unsur olarak kabul

¹ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi AD., ssidekli@mu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3202-6451

KAYNAKLAR

- Adetunji, A. (2007). The effect of phonological awareness on the literacy development of children. *Journal of Early Childhood Literacy*, 4(1), 30-44. <https://doi.org/10.1177/1476718X06076780>
- Alsaeedi, A., & Affendi, I. (2021). Students' reading habits and academic achievement in the United States. *International Journal of Educational Development*, 31(5), 232-240. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102159>
- Annamalai, S., & Muniandy, B. (2013). Reading habits and attitude among Malaysian Polytechnic students. *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(1), 32-41.
- Anderson, R. C., Hiebert, E. H., Scott, J. A., & Wilkinson, I. A. (1985). *Becoming a nation of readers: The report of the Commission on Reading*. National Institute of Education.
- Baba, N., & Affendi, I. (2020). The role of reading habits in academic success: A study on high school students. *Journal of Adolescent Literacy*, 24(2), 34-45.
- Baker, L., Simmons, D. C., & Kameenui, E. J. (1998). Vocabulary acquisition: Research bases. In D. C. Simmons & E. J. Kameenui (Eds.), *What reading research tells us about children with diverse learning needs: Bases and basics* (pp. 183-218). Lawrence Erlbaum Associates.
- Bayar, M. (2022). *Okuduğunu anlama stratejileriyle tasarlanmış Türkçe ve matematik öğretiminin 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve problem çözme başarılarına etkisi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bridges, S. (2014). The influence of extensive reading on language development. *Literacy Research Quarterly*, 50(1), 35-49.
- Cabalo, J. P., & Cabalo, M. M. (2019). Factors affecting pupils' reading proficiency in multi-grade classes among rural elementary schools. *International Journal of Science and Management Studies*, 2(2), 108-124.
- Cain, K., & Oakhill, J. (2011). The importance of vocabulary knowledge for reading comprehension. In T. Rasinski (Ed.), *Vocabulary and reading comprehension* (pp. 6-14). International Reading Association.
- Costa, A. L., & Kallick, B. (2019). *Nurturing habits of mind: A developmental series*. ASCD.
- Cromley, J. G. (2009). Reading comprehension in social studies: Effects of motivational factors and student engagement. *Educational Psychology*, 44(3), 162-173.
- Crosnoe, R., Mistry, R. S., & Elder, G. H. (2010). Economic disadvantage, family dynamics, and adolescent enrollment in higher education. *Journal of Marriage and Family*, 64(3), 690-702.
- Cullinan, B. E. (2000). Independent reading and school achievement. *School Library Media Research*, 3, 1-24.
- Çelik, E., & Kızılaslan Tunçer, B. (2020). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne-babalarının okuma tutumları ile Türkçe dersi akademik başarısı arasındaki ilişki. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1094-1114.
- Daniel, E. G., Guthrie, J. T., & Wigfield, A. (2017). Motivation in education: Theory, research, and applications. *Educational Psychology Review*, 29(1), 159-177.
- Dogan, E., Oğut, B., & Kim, Y. Y. (2015). Early childhood reading skills and proficiency in NAEP eighth-grade reading assessment. *Applied Measurement in Education*, 28(3), 187-201.
- Duru, A., & Köklü, O. (2011). The relationship between reading comprehension and mathematical problem-solving skills. *Mathematics Education Research Journal*, 5(2), 101-115.
- Ehri, L. C., Nunes, S. R., Stahl, S. A., & Willows, D. M. (2001). Systematic phonics instruction helps students learn to read: Evidence from the National Reading Panel's meta-analysis. *Review of Educational Research*, 71(3), 393-447.
- Ene, O. (2017). Literacy in the workplace: A global perspective. *Workplace Literacy Journal*, 12(3), 44-59.
- Erdem, A. (2015). The impact of reading habits on student success. *Journal of Educational Research*, 15(4), 233-250.

- Eser, B. (2021). The role of critical thinking in reading comprehension and creativity. *Critical Literacy Studies*, 13(2), 121-135.
- Espin, C., & Deno, S. L. (1993). The relationship between reading proficiency and academic performance. *Journal of School Psychology*, 45(2), 172-195.
- Fengning, M., Yuan, W., & Tian, Y. (2000). Motivational factors and reading comprehension. *Educational Research Review*, 5(2), 193-208.
- Fırat, T., & Koyuncu, İ. (2023). The influence of student-level factors on reading literacy: A focus on socioeconomic background and educational resources. *Journal of Theoretical Educational Science*, 16(4), 843-867.
- Florence, N., Adegoke, B., & Dele, S. (2017). Reading habits and academic performance: A comparative study. *European Journal of Literacy Education*, 20(1), 98-109.
- Grimm, K. J. (2008). Longitudinal associations between reading comprehension and mathematical problem-solving. *Educational Psychology Review*, 31(2), 299-315.
- Gürsoy, S. E. (2022). İlkokul 2. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersindeki okuduğunu anlama becerilerinin matematik dersindeki problem çözme becerilerine etkisi. *Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Harlaar, N., Kovas, Y., Dale, P. S., Petrill, S. A., & Plomin, R. (2011). Reading achievement and independent reading across development. *Developmental Psychology*, 47(3), 957-963.
- Hiebert, E., & Daniel, M. (2019). Building fluency through practice and participation. *Journal of Early Childhood Literacy*, 14(1), 21-34.
- Ho, A., & Lau, E. (2018). Early reading habits and academic success: A longitudinal study. *Journal of Educational Psychology*, 17(1), 45-57.
- Hooper, S. R., Roberts, J. E., Sideris, J., Burchinal, M. R., & Zeisel, S. A. (2010). Child and family predictors of reading comprehension trajectories across elementary school. *Journal of Developmental Psychology*, 46(3), 714-722.
- International Literacy Association. (2021). *Children's rights to read*. <https://www.literacyworldwide.org/>
- Kidd, D., & Castano, E. (2013). Reading literary fiction improves theory of mind. *Science*, 342(6156), 377-380.
- Kintsch, W., & Rawson, K. A. (2005). Comprehension. In M. J. Snowling & C. Hulme (Eds.), *The science of reading: A handbook* (pp. 209-226). Blackwell Publishing.
- Kirby, J. R., Ball, M., Geier, B., Parilla, R. K., & Wade-Wooby, J. (2011). Influence of cognitive ability and socioeconomic background on reading development. *Canadian Journal of Education*, 28(3), 230-254.
- Krashen, S. D. (2009). Free voluntary reading: New research, applications, and controversies. *Linguistics and Language Behavior Abstracts*, 33(3), 9-24.
- Kuijpers, M., Douglas, K., & Kuiken, D. (2019). The impact of reading habits on student achievement. *Journal of Literacy Research*, 51(2), 245-259. <https://doi.org/10.1177/1086296X19852012>
- Lesnick, J., Goerge, R., Smithgall, C., & Gwynne, J. (2010). *Reading on grade level in third grade: How is it related to high school performance and college enrollment?* Chapin Hall at the University of Chicago.
- Maguin, E., Loeber, R., & LeMahieu, P. (1993). Does academic performance predict delinquency? *Criminology*, 31(2), 167-194.
- Maipoka, T., & Soontornwipast, K. (2021). The effect of reading on English vocabulary knowledge. *Journal of Language and Education*, 8(1), 112-127.
- Merga, M. K. (2017). What motivates avid readers to maintain a regular reading habit in adulthood? *Australian Journal of Language and Literacy*, 40(2), 146-156.
- Mo, T. (2021). The impact of reading level appropriateness on student performance. *Journal of Reading and Literacy Development*, 8(2), 134-150. <https://doi.org/10.1016/j.jrld.2021.101623>

- National Endowment for the Arts. (2007). *To read or not to read: A question of national consequence* (Research Report #47). National Endowment for the Arts. <https://www.arts.gov/sites/default/files/ToRead.pdf>
- Odabaş, H., Odabaş, Y., & Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Onel, A., & Durdukoca, S. F. (2021). Research on the effects of reading habits on the academic achievement of high school students in biology course. *European Journal of Education Studies*, 8(9), 145–170.
- Ontario Human Rights Commission. (2022). *Right to read: A public inquiry into human rights issues affecting students with reading disabilities*. <https://www.ohrc.on.ca/en/right-read-public-inquiry>
- Ontario Ministry of Education. (2018). *Ontario education: Excellence in education – graduation rate*. Erişim adresi: <https://www.ontario.ca/page/ontario-education-excellence-education-graduation-rate>
- Onwubiko, O. (2022). *The impact of reading skills on students' academic performance*. Academic Publishing Press.
- Paris, S. G., & Oka, E. (1986). Children's reading comprehension and assessment of knowledge. *Journal of Educational Psychology*, 78(3), 231-240.
- Paige, D., & Smith, S. (2018). Vocabulary acquisition in the context of independent reading. *Reading Research Quarterly*, 47(1), 10-20.
- Pearson, P. D. (2015). Research foundations of the Common Core State Standards in English language arts. In P. D. Pearson & E. H. Hiebert (Eds.), *Research-based practices for teaching Common Core Literacy* (pp. 3-17). Teachers College Press.
- Pikulski, J. J., & Chard, D. J. (2005). Fluency: Bridge between decoding and reading comprehension. *The Reading Teacher*, 58(6), 510-519. <https://doi.org/10.1598/RT.58.6.2>
- Pokhrel, S. (2022). *The role of vocabulary and critical thinking in achieving academic success*. Educational Insights Publishing.
- Ramirez, G., Fries, L., Gunderson, E., Schaeffer, M., Maloney, E. A., Beilock, S. L., & Levine, S. C. (2019). The impact of resource scarcity on academic outcomes. *Child Development*, 90(3), e326-e345.
- Reiber-Kuijpers, M. J., Kral, M., & Meijer, P. C. (2021). Digital reading comprehension: Effects of text structure and processing strategy. *Educational Research Review*, 34, 100422. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.100422>
- Retelsdorf, J., Köller, O., & Möller, J. (2011). The role of motivation and reading self-concept in reading development. *Reading Psychology*, 32(2), 105-124.
- Reynolds, A. (2023). Literacy and learning: How children's reading habits affect academic success. *International Literacy Journal*, 21(2), 45-58.
- Rod, A., & Nubdal, K. (2022). Peer assessment skills among high-achieving students: The role of extensive reading. *Journal of Educational Assessment*, 15(3), 208-223.
- Sarama, J., Lange, A. A., Clements, D. H., & Wolfe, C. B. (2012). The effects of an early childhood mathematics curriculum on mathematical development. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(2), 130-140.
- Samuel, M. (2022). Vocabulary development and its role in academic success. *Journal of Applied Linguistics*, 40(3), 230-240.
- Schiefele, U., Schaffner, E., & Möller, J. (2012). Intrinsic and extrinsic reading motivation: Differential effects on reading achievement and engagement. *Contemporary Educational Psychology*, 37(1), 1-16.
- Shala, A., & Grajevcı, A. (2018). Socioeconomic factors and reading success in school: A review. *International Journal of Educational Development*, 59, 136-144.

- Shin, H., Davison, M. L., Long, J. D., Chan, C. K., & Heistad, D. (2013). Longitudinal study of reading and mathematics achievement in early elementary school. *Educational Researcher*, 42(2), 140-150.
- Snow, C. E. (2010). *Reading for understanding: Toward an R&D program in reading comprehension*. RAND Corporation.
- Thums, K., Laurent, L., & El-Shaarawi, N. (2020). Reading and its role in society: An analysis of social and cultural impacts. *Literacy Today*, 58(4), 52-60.
- Torgesen, J. K., Wagner, R. K., & Rashotte, C. A. (2001). Prevention and remediation of reading disabilities. *Learning Disabilities Research & Practice*, 16(4), 203-213.
- Tunca, G. (2024). The influence of reading motivation on reading comprehension skills in elementary students. *International Journal of Educational Psychology*, 45(2), 193-210.
- Turan, E. (2024). *İlkokul öğrencilerinin öğrenme özellikleri ile okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. Erişim adresi: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- United Nations. (1966). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. Erişim adresi: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>
- Vanitha, C., Ramesh, S., Priya, D., & Selvi, R. (2021). Impact of extensive reading on vocabulary development among students. *International Journal of Educational Research*, 100, 101529. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2021.101529>
- Vilenius-Tuohimaa, P., Aunola, K., & Nurmi, J. (2008). The association between mathematical word problems and reading comprehension. *Educational Psychology*, 28(4), 409-426.
- Wang, M. T., & Ho, A. D. (2019). Social media influence on reading habits and academic achievement. *Educational Psychology Review*, 31(4), 1123-1137. <https://doi.org/10.1007/s10648-019-09497-5>
- Wang, X., & Guthrie, J. T. (2020). Reading motivation and reading comprehension: A meta-analytic review. *Journal of Educational Psychology*, 14(4), 350-365.

ÇOCUKLARIN OKUMA HAKLARI BAĞLAMINDA KİTAP SEÇİMLERİ VE VELİ ETKİSİ

*Bilge BAĞCI AYRANCI¹
Zehra ARSLAN²*

Okuma, önceden edinilmiş bilgilerin kullanıldığı, yazar ile okur arasında etkili iletişim kurulmasına dayanan, belirli bir yöntem ve amaca uygun olarak düzenli bir ortamda gerçekleştirilen bir anlam oluşturma sürecidir (Akyol, 2007). Okumanın önemi yalnızca örgün eğitim kurumlarında eğitim gören bireyler için değil her kesimden birey için gerekli ve önemlidir çünkü okuma, hayatımızın her alanında karşımıza çıkan bir dil becerisidir. Okuma eğitimi, diğer dil becerilerini de kapsadığı için daha fazla önem kazanmakta ve bu konuda yoğun araştırmalar yapılmaktadır (Aytaş, 2005). Okuma becerisi bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olmak üzere üç temel boyutla açıklanabilir. Bilişsel boyut, bir metindeki fikir ve hislerin anlaşılıp çözümlenmesi ve değerlendirilmesiyle ilişkilidir. Duyuşsal boyut kişinin okumaya yönelik hislerini ve tutumlarını kapsar ki bu da okuma sevgisi, ilgi, korku veya güdülenmişlik gibi duyguları içerir. Devinişsel boyut ise okuma sırasında kasların hareketi ve bu hareketin ortaya çıkardığı fiziksel etkinlikleri ele alır (Güleryüz, 2002 akt. Aksoy & Öztürk, 2018). Aksoy & Öztürk (2018) bu üç boyuttan birinin eksik olması durumunda okuma eyleminin tam anlamıyla gerçekleşmeyeceğini ifade etmektedir.

Çocukta okuma eyleminin sürekli olması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda çocuğun okuma kültürünü kazanması ve okuma alışkanlığının geliştirilmesi gerekmektedir. Sever (2007), okuma kültürünü yazılı kültür ürünleriyle tanışmış, bu dünyanın sunduğu iletileri paylaşma, sorgulama ve değerlendirme becerisine sahip bireylerin, bu olanakları yaşamlarında bir alışkanlık haline getirdiği bir kültür olarak tanımlar.

¹ Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, bilge.ayranci@adu.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0002-9889-2777

² Yüksek lisans öğrencisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, zehraarslan@gmail.com,
ORCID iD: 0009-0002-9638-3765

KAYNAKLAR

- Acat, B., Demiral, H., & Arın, A. (2008). Okuma alışkanlığı göstergelerine göre ilköğretim öğrencilerinin durumları. *Türkçe Öğretimi Kongresi*. İstanbul.
- Aksoy, E. & Öztürk, D. S. (2018). Öğrencilerdeki okuma alışkanlığının öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 143-184.
- Aksoy, E. (2014). İlköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin veli, öğretmen ve öğrenci görüşleri [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Akyol, H. (2007). A. Kırkkılıç ve H. Akyol. (Ed.) *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (4. baskı). Pegem Yayıncılık.
- Altunkaynak, M. (2018). İlkokul öğrencilerinin kitap seçimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(19), 101-117.
- Arıcı, M. ve Tüfekci Akcan, A. (2019). Okul öncesi dönemde anne-çocuk birlikte hikâye kitabı okuma davranışlarının incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 33 (1), 100-120.
- Aslan, Y., & Harput, M. B. (2017). Çocuk eğitimi ve kitap okuma alışkanlığı üzerindeki aile etkisi: Susanna Tamaro "Kitaplardan Korkan Çocuk" örneği. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 1(1), 17-30.
- Aydın, M. (2000). Çocuk kitaplarında bulunması gereken eğitsel özellikler. [I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları. (20-21 Ocak 2000)]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını, 426-432.
- Aytaş, G. (2003). Okuma gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13, 155-160.
- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.
- Balci, A., Uyar, Y., & Büyükkiz, K. K. (2012). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları, kütüphane kullanma sıklıkları ve okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi, *Turkish Studies*, 7(4), 965-985.
- Batur, Z. (2021). Okuma alışkanlığını kazandır(ama)ma sorunsalı: Veli. *International Journal of Language Academy*, 9 (2), 74-87.
- Batur, Z., Özcan, H. Z. ve Sağcan, C. Y. (2019). Ortaokul öğrencilerinin okuma eğilimlerinin incelenmesi. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 33-55.
- Bayraktar, V. & Ersoy, Ö. (2018). Çocukların devam ettikleri okul türüne göre annelerin çocuk kitapları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (3), 1222-1234.
- Biçici, N. (2006). *Annelerin çocuk kitabı seçimi hakkında görüşleri*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Boztepe, F. (2002). Çocukta Okuma Eğilimleri ve Okuma Teknikleri. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Çakmak, T., Yılmaz, B. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe üniversitesi Beytepe anaokulu örneği, *Türk Kütüphaneciliği* 23(3), 489-509.
- Suna, Ç. (2006). İlköğretim öğrencilerinin okuma ilgi alışkanlıklarının analitik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Çetinkaya, S. (2004). Afyon Merkezindeki İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Çiğdemir, S. & Akyol, H. (2020). Okuma kültürü oluşturmada aile yeterliliği ölçeği geliştirme ve uygulama çalışması. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1874-1912.
- Çocuk Vakfı Raporu (2006). Türkiye'nin okuma alışkanlığı karnesi. Çocuk Vakfı.
- Deveci Taşçı, B. ve Tahiroğlu, M. (2022.). Ana-babaların ilkökul öğrencilerinin okuma tutumları üzerine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 826-841.

- Dilekçi, A. & Çiçek, S. (2023). Velilere göre çocuklarının kitap tercihleri ve okuma alışkanlıkları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 56(3), 1013-1066.
- Dizdar, F. (2019). 4-6 yaş çocuk kitabı tasarımlarının ebeveyn üzerindeki etkisinin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Doğan, M. F. (2021). İlkokul 1. sınıfta aile katılımı: Sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 217-229.
- Er, Z., & Arıcı, A. F. (2018). Ortaokul öğrencilerinin okuma becerilerinin geliştirilmesinde ailenin etkisi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 1-21.
- Erdoğan, E., & Acar Güvendir, M. (2019). Uluslararası öğrenci değerlendirme programında öğrencilerin sosyoekonomik özellikleri ile okuma becerileri arasındaki ilişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 493-523.
- Gök, S., Öztürk, E. (2023). Başlangıç düzeyi okuyucularının okuma motivasyonu üzerinde aile okuma inançlarının etkisi. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 82-106.
- Gürsoy, H.C., & Göçer, A. (2021). Okuma saatlerinde hikâye kitabı ve çizgi roman okumayla ilgili öğrenci görüşleri (Köy okulu örneği). *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 306-331.
- İnce Samur, A. Ö. (2018). Okuma kültürü edinme sürecinde hangi kitaplardan nasıl yararlanılmaktadır? *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(4), 343-363.
- İşcan, A., Arıkan, İ. B., & Küçükaydın, M. A. (2013). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları ve okumaya ilişkin tutumları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11), 1-16.
- Karatay, H., & Dilekçi A. (2020). Türkçe öğretmenlerine göre öğrencilerin okuma alışkanlıkları. *International Journal of Languages Education and Teaching*, 8 (2), 1-24.
- Kıldan, A. O., ve Gümrükcü Bilgici, B. (2011). Okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin çocuk kitabı seçme ölçütlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(192), 105-120.
- Konar, E. (2006). Çocuk gelişiminde kitabın önemi. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara. 463-468.
- Kurulgan, M., & Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanmaları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 237-258.
- Namazcı, M., & Arıcı, A. F. (2020). Türkiye'de üç kuşakta değişen aile: Çocuk kitapları örneği. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(2), 375-395.
- Ogurlu, Ü. (2014). Üstün zekâli ve yetenekli öğrencilerin okuma ilgisi, tutumu ve eleştirel okuma becerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(2), 29-41.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Özbay, M., Bağcı, H. ve Uyar, Y. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 117-136.
- Saçkesen, S. (2008). Çocuk kitapları seçiminde anne-babaların ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Sever, S. (2007). Okuma kültürü edinme sürecinde Türkçe öğretiminin sorumluluğu. *Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı*, 108-126. MEB Yayınları.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. Tudem yayınları.
- Suna, Ç. (2006). İlköğretim öğrencilerinin okuma ilgileri ve alışkanlıklarını etkileyen etmenlerin analitik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Sur, E. (2022). Okuduğunu anlama becerisini etkileyen çeşitli değişkenler: Bir meta analiz çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(236), 3061-3080.

- Şahin, A., İşcan, A., & Maden, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıklarını kullanım durumları (Erzurum ili örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 183-196.
- Tanju, E.H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Aile ve Toplum*, 31-41.
- Tepetaş Cengiz, G. Ş. ve Bal, M. (2020). Okul öncesi dönemde evde okuma süreci: Aile beklentilerine yönelik bir durum çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1311-1331.
- Tezel Şahin, F. ve Tutkun, C. (2016). Okul Öncesi Dönemde Anne, Baba, Çocuk ve Kitap. *Kastamonu Education Journal*, 24(5), 2373- 2390.
- Topçuoğlu Ünal, F. & Yiğit, A. (2014). Çocuklarda okuma kültürünün oluşmasında ailenin etkisi. *International Journal of Language Academy*, 2 (4), 308/322.
- Yaman, H., & Süğümlü, Ü. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin ders dışı kitap okuma alışkanlıkları. *Kastamonu Education Journal*, 18(1), 291-306.
- Yıldız, A. K. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasında rol model olarak aile. *Mavi Atlas*, (7), 95-112.
- Yurtbakan, E., & Erdoğan, T. (2020). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının belirlenmesi: bir karma yöntem. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 240-257.

OKURYAZAR ÇOCUKLAR YETİŞTİRMEK: OKUMA HAKKINI KULLANMA BAĞLAMINDA ANLAMA EĞİTİMİ

Yasemin KUŞDEMİR¹

*“Benim servetim kitaplarım diyordu o. Kitaplarım, yani hayatım.”
Mustafa Kutlu*

GİRİŞ

Çocukların okuryazarlık gelişimi çok yönlü ve hızla gelişen bir metin dünyasında gerçekleşmektedir. Bu süreç, değişik metinleri, farklı kitapları ve öteki kaynakları okuma, inceleme ve eleştirme, yeni fikirler önerme, başkalarını dinleme, anlama ve anlatma yetkinliği gerektirmektedir. Herhangi bir ilkokulda öğretmenler için en temel görev, tüm öğrencilerin okuryazarlık gelişimini genel anlamda destekleyebilecek öğrenme ortamları ve durumları oluşturabilmektir. Böylece kelimeleri telaffuz etmekten çok daha fazlası olan okuma becerisi için zengin bir gelişim sahası da açılmış olacaktır.

İlkokul öğrencileri için okuryazarlığın oluşması, okuma ve yazma becerileri ile sınırlı olmaktan çok öte anlama, öğrenme ve düşünme ile ilişkilidir. Okuma ve yazmaya yönelik bilinç kazanmak, kitapların dışında söylemleri, durumları ve dünyayı okuyabilmek olan okuryazarlık, çocuğun kendini tanıması, yaşadığı toplumla etkileşime girmesi için fırsatlar sağlayan bir beceridir. Teknolojik imkânları kullanmak ve dönüştürmek, eleştirel düşünebilmek, kültürel bir farkındalığa sahip yaklaşımlar sergileyebilmek için ilkokul düzeyinden başlayarak her eğitim kademesinde okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Okullarda etkili okuryazarlık uygulamaları, okuma eğitimi programını, öğretmenlerin mesleki tutum ve anlayışlarını, kitap seçimleri ve

¹ Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi AD., yaseminkusdemir@kku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8687-3229

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Kitap okuma hakkı, insanın en temel haklarından birisi olan eğitim alma hakkı kapsamında değerlendirilmeli ve bu hakkın toplumsal yönü ihmal edilmemelidir. Kitapların ele aldığı konuların ve içerdiği fikirlerin çocuklarda sosyal farkındalık oluşturabileceği öngörüsü kabul edilmelidir. Çevre kirliliği, yoksulluk, doğal kaynakların tükenmesi, savaşlar ve göçler, kültürün yozlaşması, yardımlaşma, ahlak ve adalet vb. konularla ilgili çocuklara sosyal farkındalık kazandırmak toplumun temel ödevlerinden biridir. Bunu gerçekleştirmenin en makul ve kolay yollarından biri çocukların kitap okumasını sağlamak ve onları doğru kitaplarla buluşturmadır. Kitaplarda anlatılan hikâyelerle duygu bağı oluşturabilen çocukların sosyal farkındalık kazanması da kolaylaşabilir. Ekonomik ve politik sorunlar, aile özellikleri, cinsiyetler arasındaki eşitsizlikler, insan hakları ihlalleri, dil ile ilgili yetersizlikler çocukların kitap okuma hakkının önündeki engeller olarak sayılabilir. Kitapların, insanın özgür düşünmesini tetiklerken bir yandan da toplumsal bilinci geliştiren araçlar olduğu düşünüldüğünde kitap okuma hakkının ve çocuğun bu hakkını kullanmasını sağlayan bütün süreçler, düşünce özgürlüğünün gelişiminde temel bir rol oynar. Bu hak, insanın kendini tanımasında, ifade etmesinde ve dünyayı anlamasında kolaylaştırıcı bir yol açar.

Çocukların kitap okuma hakkına yönelik bir farkındalık kazanmasının temeli iyi bir okuma eğitimi verilmesine dayanmaktadır. Bu konuda sorumluluk ailelere ve öğretmenlere aittir. Kitapların, sunduğu zengin dünya ile bir taraftan insanda özgür düşünmeyi tetikleyici bir yandan da toplumsal bilinci geliştirici bir araç olabileceği düşüncesi, kitap okuma hakkı ve çocuğun bu hakkı kullanmasını güçlendiren tüm süreçler, düşünce özgürlüğünün gelişiminde temel bir rol oynar. Bu hakkı kullanabilmek, insanın kendi düşünce dünyasını kurmasına, kendini ifade etmesine ve dünyayı anlamasına öncülük edebilir.

KAYNAKLAR

- Altun, S. A. (2009). İlköğretim öğrencilerinin akademik başarısızlıklarına ilişkin veli, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(2), 567-586.
- Arrington, C. N., Kulesz, P. A., Francis, D. J., Fletcher, J. M., & Barnes, M. A. (2014). The contribution of attentional control and working memory to reading comprehension and decoding. *Scientific Studies of Reading*, 18(5), 325-346.
- Atalar, Ü. B. K. (2019). *Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerisi ile akademik başarısı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Ateş, M.(2008). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyleri ile Türkçe*

- dersine karşı tutumları ve akademik başarıları arasındaki ilişki.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aydın, Y. (2022). Özetleme stratejileri eğitiminin 7. sınıf öğrencilerinin özetleme başarısına etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 388-412.
- Banditvilai, C. (2020). The effectiveness of reading strategies on reading comprehension. *International Journal of Social Science and Humanity*, 10(2), 46-50.
- Baştuğ, M. (2014). The structural relationship of reading attitude, reading comprehension and academic achievement. *International Journal of Social Sciences and Education*, 4(4), 931-946.
- Blachowicz, C., & Ogle, D. (2008). *Reading comprehension: strategies for independent learners*. (2. Baskı) NY: The Guilford Press.
- Burt, J., Orlieb, E., & Cheek, E. (2013). An investigation of the impact of racially diverse teachers on the reading skills of fourth-grade students in a one race school. *Reading Improvement*, 50(4), 205-216.
- Church, J. A., Cirino, P. T., Miciak, J., Vaughn, S., & Fletcher, J. M. (2019). Cognitive, intervention, and neuroimaging perspectives on executive function in children with reading disabilities. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2019(165), 25-54.
- Conaway, R. B. (2024). *Cattell-horn-carroll cognitive predictors of performance on two distinct measures of reading comprehension*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Duquesne University, USA.
- Corso, H. V., Nunes, D., & Assis, É. F. D. (2023). Instruction in reading comprehension in the classroom: What can we learn from a meta-analysis? *Educação em Revista*, 39, e25098.
- Çer, E. (2024). *Edebiyatta çocuk gerçekliği ve çocuğa yönelik ilkelerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ellis, E. S., & Graves, A. W. (1990). Teaching rural students with learning disabilities: A paraphrasing strategy to increase comprehension of main ideas. *Rural Special Education Quarterly*, 10, 2-10.
- Emiroğlu, S. (2020). Okuma eğitimine bağlamsal bir katkı: okumanın Türkçede farklı anlamlarda kullanımı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 1-22.
- Fletcher, J. M., Stuebing, K. K., Barth, A. E., Denton, C. A., Cirino, P. T., Francis, D. J., & Vaughn, S. (2011). Cognitive correlates of inadequate response to reading intervention. *School Psychology Review*, 40(1), 3-22.
- Gersten, R., Fuchs, L. S., Williams, J. P., & Baker, S. (2001). Teaching reading comprehension strategies to students with learning disabilities: A review of research. *Review of Educational Research*, 71, 279-320.
- Gill, S. R. (2008). The comprehension matrix: A tool for designing comprehension instruction. *The Reading Teacher*, 62(2), 106-113.
- Göktaş, Ö., & Gürbültürk, O. (2012). Okuduğunu anlama becerisinin ilköğretim ikinci kademe matematik dersindeki akademik başarıya etkisi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 52-66.
- Graesser, A. (2007). *An Introduction to strategic reading comprehension*. Edt. Danielle S. McNamara, Reading Comprehension Strategies Theories, Interventions, and Technologies içinde s. 3-26. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates
- Gunning, T.G. (2010). *Reading comprehension boosters*. San Francisco: Josset Bass
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel.
- International Literacy Association. (2018). *Children's rights to read*. (<https://www.literacyworldwide.org/docs/default-source/resource-documents/ila-childrens-rights-to-read.pdf>)
- Jumiaty, A. A. (2014). Inference strategy to improve the students' literal comprehension. *Exposure*, 3(2), 219-222.
- Kaplan, Ö. A., & Genç, S. Z. (2023). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ile matematik dersi akademik başarısının incelenmesi*. Lisansüstü Öğretmen Çalışmaları Kongre-

- si Bildiri Kitabı.25-27 Mayıs 2023, Çanakkale.
- Kaya, K. (2021). *Anlama eğitiminde konu ana fikir özetleme öğretiminin program ders kitabı ve öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Kendeou, P., McMaster, K. L., & Christ, T. J. (2016). Reading comprehension: Core components and processes. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 3(1), 62-69.
- Kızgın, A., & Baştuğ, M. (2020). Okuma motivasyonu ve okuduğunu anlama becerisinin akademik başarıyı yordama düzeyi. *Journal of Language Education And Research*, 6(2), 601-612.
- Kintsch, W., & Van Dijk, T. A. (1978). Toward a model of text comprehension and production. *Psychological Review*, 85(5), 363-394. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.85.5.363>.
- Oakhill, J. ve Cain, K. (2007). *Issues of causality in children's reading comprehension*. Edt. Danielle S. McNamara, Reading Comprehension Strategies Theories, Interventions and Technologies içinde s. 47-71. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Pearson, P. David, L. R. Roehler, J. A. Dole, & G. G. Duffy. 1992. "Developing expertise in reading comprehension." in *what research has to say about reading instruction*, Edt. J. Samuels, A. Farstrup. Newark: International Reading Association
- Phillips, L. M. (1988). Young readers' inference strategies in reading comprehension. *Cognition and Instruction*, 5(3), 193-222.
- Raphael, T.E., & Wonnacott, C.A. (1985). Heightening fourth-grade students' sensitivity to sources of information for answering comprehension questions. *Reading Research Quarterly*, 20, 282-296.
- Scammacca, N.K., Roberts, G., Vaughn, S., & Stuebing, K.K. (2015). A meta-analysis of interventions for struggling readers in grades 4-12. *Journal of Learning Disabilities*, 48(4), 369-389.
- Solis, M., Ciullo, S., Vaughn, S., Pyle, N., Hassaram, B., & Leroux, A.(2012). Reading comprehension interventions for middle school students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 45(4), 327-340.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (2024). <https://sozluk.gov.tr/>
- Ulusoy, M. (2019). Öğretmen adayları tarafından yazılan resimli kitapların anlama, anlatma ve tepkiler üzerindeki etkisi. *Turkish Studies*, 14(3), 1805-1821
- United Nations (UN).(2021). *Universal declaration of human rights*. (Erişim Tarihi: 01.11.2024). <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2021/03/udhr.pdf>
- Vergili, Ö.(2024). *Türkçe öğretmenlerinin okuduğunu anlamının geliştirilmesinde yöntem ve teknik kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, M. (2015). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama seviyeleri ile Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerindeki başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 9-14.

ÇOCUK VE DİJİTAL ÇAĞDA OKUMA

*İbrahim Halil YURDAKAL¹***DİJİTAL ÇAĞIN TANIMI VE GELİŞİMİ**

Çağ kavramının farklı araştırmacılar tarafından farklı tanımlamaları yapılmıştır. Çağ evrensel bir olgu olarak birey ya da bireyler tarafından deneyimlenen biyolojik ve sosyal yaşamının karakteristiği olarak ele alınabilir. TDK (2024) ise çağı kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçası olarak nitelendirmektedir.

Çağların adlandırılmasında söz konusu çağı etkileyen etmenleri incelemek önemlidir. Nitekim çağlar genel olarak döneme özgü insanların yaşam biçimlerini etkileyen temel bileşenlerden etkilenmektedir. Bunun yanı sıra çağları isimlendirmede yapısal durumlara da dikkat edilmektedir. Temel-üst yapı modeli Marx'ın temel felsefesinin iskeletlerinden birini oluşturan bir modeldir. Bir toplumda ekonomiden oluşan bir temel-altyapı ve onun beslediği entelektüel bir üst yapı vardır. Marx, toplum-birey ilişkisi üzerinde durur. Toplumu, geçirdiği kendi aşamaları bağlamında değerlendirmek gerekir. Toplum, bir üst yapıya (superstructure) ve bir alt yapıya (infrastructure) sahiptir. Marx'a göre, alt yapıyla üst yapıyı birbirinden ayırt etmek gerekir. Alt yapı (infrastructure), üretim araçları, üretim güçleri, üretim ilişkileri gibi kavramlarla tanımlanır. Genel anlamda, ekonomik temeldir. Üstyapı (superstructure) ise din, sanat, felsefe, bilim, ahlak gibi kültür kurumlarından oluşur. Aralarında karşılıklı bir ilişki olmasına rağmen, üstyapı, alt yapı tarafından belirlenir (Kale & Nur, 2016, s. 47). Söz konusu model dikkate alındığında çağların da temel ekonomik yapıdan etkilenerek isimlendirildikleri söylenebilir. Yurdakal (2018, s. 20) konu ile ilgili şu açıklamayı yapmaktadır:

¹ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, iyurdakal@pau.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0002-6333-5911

Eğitimde dijital okuma araçlarının kullanımı, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini zenginleştirir ve eğitim süreçlerini destekler. Dijital kitaplar ve diğer dijital eğitim materyalleri, öğrencilerin okuma alışkanlıklarını geliştirmelerine ve bilgiye erişimlerini kolaylaştırmalarına yardımcı olur. Öğretmenler, dijital okuma materyallerini kullanarak ders içeriklerini zenginleştirebilir ve öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına göre uyarlamalar yapabilir. Bu sayede, öğrencilerin okuma becerileri ve genel öğrenme başarıları artırılabilir.

Aileler, çocukların dijital okuma alışkanlıklarını geliştirmede önemli bir rol oynar. Ebeveynler, çocuklarına okuma konusunda rehberlik ederek ve onları destekleyerek dijital okuma alışkanlıklarını teşvik edebilirler. Ebeveynlerin çocuklarının dijital okuma materyallerine erişimini yönetmesi ve güvenli internet kullanımını teşvik etmesi, çocukların dijital okuma alışkanlıklarının dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlar. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarının okuma süreçlerine aktif olarak katılması ve onlara rehberlik etmesi, okuma motivasyonlarını artırır.

Dijital okumanın çocuk gelişimi üzerindeki uzun vadeli etkileri hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle değerlendirilebilir. Dijital okuma, çocukların bilgiye erişimlerini kolaylaştırarak ve okuma becerilerini geliştirerek olumlu katkılar sağlar. Ancak, ekran süresinin artması, dikkat dağınıklığı, odaklanma sorunları ve göz yorgunluğu gibi olumsuz etkiler de doğurabilir. Bu nedenle, dijital okuma alışkanlıklarının dengeli bir şekilde geliştirilmesi ve yönetilmesi önemlidir. Ebeveynler ve eğitimciler, çocukların dijital okuma alışkanlıklarını bilinçli bir şekilde desteklemeli ve çocukların okuma becerilerini çok yönlü olarak geliştirmelerine yardımcı olmalıdır.

KAYNAKLAR

- AAP (2024). *Family Media Plan*, https://www.healthychildren.org/English/fmp/Pages/MediaPlan.aspx?_gl=1*1qwax4e*_ga*MTgzNzNmWnNzcwMi4xNzIzNTQ3OTM5*_ga_FD-9D3XZVQQ*MTcyMzU0NzkzOC4xLjAuMTcyMzU0NzkzOC4wLjAuMA.. Adresinden erişilmiştir.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021). *Çocukların Dijital Risklerden Korunmasında Ebeveyn Rehberi*, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Ata, R. ve Alparslan, M.M. (2019). İnternet tabanlı okuma motivasyonu ve etkileşim ölçeği Türkiye uyarlama çalışması ve öğretmen adayları ile bir inceleme. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 9(2), 522-538.
- Aykar, A. N. ve Yurdakal, İ. H. (2021). Erken çocukluk öğretmenlerinin acil uzaktan eğitime ilişkin görüşleri, *Temel Eğitim Dergisi*, 3(2), 6-14. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.3.2.1>.
- Baştuğ, M. ve Keskin, H. K. (2017). Kâğıttan dijitale yazma tutumu ölçeği güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(2), 58-72.

- Bertan, E. (2024). *Sınıf öğretmeni adaylarının kitap okuma alışkanlıkları ile iyi oluşları arasındaki ilişki*, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Denizli.
- Bulut, B. ve Karasakaloğlu, N. (2018). Digital reading disposition scale: A study of validity and reliability. *Universal Journal of Educational Research*, 6(4), 613-618.
- Bowen, T., & Whithaus, C. (2013). *Multimodal Literacies and Emerging Genres*. University of Pittsburgh Press.
- Burnett, C. (2010). Technology and literacy in early childhood educational settings: A review of research. *Journal of Early Childhood Literacy*, 10(3), 247-270.
- Chauhan, M. (2024). *Top 10 Advantages of eBooks over Printed Books*, <https://bluroseone.com/publish/top-10-advantages-of-ebooks-over-printed-books/> adresinden erişilmiştir.
- Christakis, D. A. (2009). The effects of infant media usage: What do we know and what should we learn?. *Acta Paediatrica*, 98(1), 8-16.
- Ciampa, K. (2012). ICANREAD: The effects of an online reading program on grade 1 students' engagement and comprehension strategy use. *Journal of Research on Technology in Education*, 45(1), 27-59.
- Coiro, J. (2003). Reading comprehension on the Internet: Expanding our understanding of reading comprehension to encompass new literacies. *The Reading Teacher*, 56(6), 458-464.
- Çetin, H. (2020). *Artırılmış gerçeklik temelli hikâyelerin okuma becerileri üzerindeki etkisi: biçimlendirici deney araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- De Jong, M. T., & Bus, A. G. (2002). Quality of book-reading matters for emergent readers: An experiment with the same book in a regular or electronic format. *Journal of Educational Psychology*, 94(1), 145-155.
- Divya, P. ve Haneefa, K. M. (2020). Students' Preference of Reading Print and Digital Resources: A Study in Universities in Kerala, India, *Library Philosophy and Practice (e-journal)*, 4469, 1-23.
- Erkan, H. (1998). *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Gümüş, M. M. (2021). *Öğretmenlerin dijital yeterlikleri*, yüksek lisans tezi, Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde ekran okuma ve ekranik düşünme, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 1-20.
- Güneş, F. ve Susar Kırmızı, F. (2014). E-kitap okumaya yönelik tutum ölçeğinin (EKOT) geliştirilmesi: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 196 – 212.
- Haberli, M. (2023). Dijital çağda aile: Ebeveynleriyle ilişkisi çerçevesinde gençlik ve din. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 374-389. <https://doi.org/10.32711/tiad.1245065>.
- Huang, Y. M., Liang, T. H., Su, Y. N., ve Chen, N. S. (2012). Empowering personalized learning with an interactive e-book learning system for elementary school students. *Educational Technology Research and Development*, 60, 703-722.
- İhmedeh, F. (2014). The effect of electronic books on enhancing emergent literacy skills of pre-school children. *Computers & Education*, 79, 40-48.
- Jones, V., Jo, J. H. ve Martin, P. A. (2007). *Future Schools and How Technology can be Used to Support Millennial and Generation-Z Students*, ICUT 2007 (Proceedings B, pp. 886-891), 1st International Conference of Ubiquitous Information Technology, 891.
- Kale, M. ve Nur, İ. (2016). Karl Marx ve marksist teori açısından eğitim ve toplumsal cinsiyet, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 40-55.
- Karaboğa, M. T. (2019). Dijital medya okuryazarlığında anne ve baba eğitimi, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 2040-2073.

- Kaya, A. (2022). Öğretmenlerin dijital öğretmenlik algıları: Özel okul örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 35-50.
- Keskin, İ., ve Yazar, T. (2015). Öğretmenlerin yirmi birinci yüzyıl becerileri ışığında ve yaşam boyu öğrenme bağlamında dijital yeterliliklerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1691-1711.
- Korat, O., & Shamir, A. (2007). Electronic books versus adult readers: Effects on children's emergent literacy as a function of social class. *Journal of Computer Assisted Learning*, 23(3), 248-259.
- Koyuncuoğlu, D. ve Akaroğlu, E., G. (2023). 4-6 yaş çocukların ekran kullanım alışkanlıkları ile öz düzenleme becerileri arasındaki ilişki. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 2599-2620, Doi: 10.48146/odusobiad.1172837 2600.
- Larson, L. (2010). Digital readers: The next chapter in e-book reading and response. *The Reading Teacher*, 64(1), 15-22.
- Legner, L. (2024). *Kids' screen time: How much is too much?*, <https://www.osfhealthcare.org/blog/kids-screen-time-how-much-is-too-much/> adresinden erişilmiştir.
- Lengsfeld, J. (2018). *Digital Era Framework*, <https://joernlengsfeld.com/en/publication/digital-era-framework/> adresinden erişilmiştir.
- López-Escribano, C., Valverde-Montesino, S., & García-Ortega, V. (2021). The Impact of E-Book Reading on Young Children's Emergent Literacy Skills: An Analytical Review. *International journal of environmental research and public health*, 18(12), 6510.
- Lysenko, L., & Abrami, P. C. (2014). Promoting reading comprehension with the use of technology. *Computers & Education*, 75, 162-172.
- Mangen, A., Walgermo, B. R., & Brønneck, K. (2013). Reading linear texts on paper versus computer screen: Effects on reading comprehension. *International Journal of Educational Research*, 58, 61-68.
- Öztürk, E. (2019). *İlkokul öğretmenlerinin derslerinde dijital içeriklerden yararlanma durumları*, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Öztürk, Y. ve Budak, Y. (2019). Öğretmen adaylarının kendilerine yönelik dijital okuryazarlık değerlendirmelerinin incelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, (21), 156-172.
- Robb, M. (2019). Potential Advantages and Disadvantages of Digital Textbooks, *Nurse Author & Editor*, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1750-4910.2019.tb00054.x> adresinden erişilmiştir.
- Seferoğlu, S. S. (2014). *Dijital Araçlar ve Eğitim*, <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/27537187.asp> adresinden erişilmiştir.
- Shepherd, J. (2004). What is the Digital Era?. G. Doukidis, N. Mylonopoulos, & N. Pouloudi (Eds.), *Social and Economic Transformation in the Digital Era* içinde (s. 1-18). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-59140-158-2.ch001>.
- Sanghi, S. (2022). Age as a site of law's meaning-making practices. *Jindal Global Law Review* 13, 221-229. <https://doi.org/10.1007/s41020-022-00185-6>.
- Sulak, S.E. (2019). Dijital okuryazarlık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Social Sciences Studies Journal*, 5(3), 1329-1342.
- Susar Kırmızı, F. (2017). Ekrandan okumaya yönelik tutum ölçeğinin (EKYÖTÖ) geliştirilmesi: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(1), 286-301.
- Susar Kırmızı, F. ve Yurdakal, İ. H. (2021). Öğretmen adayları için dijital okumaya yönelik tutum ölçeği (DOTÖ): geçerlik güvenilirlik çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(51), 137-159.
- Şengül Bircan, T. (2024). Tarih öğretmen adaylarının "dijital okuma" tutumu üzerine bir inceleme, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 10(4): 590-596. DOI: <https://>

doi.org/10.5281/zenodo.13083541.

- Takacs, Z. K., Swart, E. K., & Bus, A. G. (2015). Benefits and pitfalls of multimedia and interactive features in technology-enhanced storybooks: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 85(4), 698-739.
- Türk Dil Kurumu (2024). Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Uçar, G. (2022). Dijital okumanın ilkökul öğrencilerinin akıcı okuma becerileri üzerine etkisi, *Uygulamada Eğitim ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), (2022), 179-195.
- Ulu, H. (2018). Ekran okuma öz yeterlik ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 148- 165.
- Ünal, Y. (2009). Bilgi toplumunun tarihçesi, *Tarih Okulu*, 5, 123-144.
- Viştelar, A. (2019). Like me: Generation Z and the use of social media for personal branding. *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, 7(2), 257-268.
- Wolf, M. (2018). *Reader, Come Home: The Reading Brain in a Digital World*. Harper.
- Woody, W. D., Daniel, D. B. ve Baker, C. A. (2010). E-books or textbooks: Students prefer textbooks. *Computers & Education*, 55, 945-948.
- Yıldız, V. A. ve Aydın, N. (2023). *Sınıf öğretmeni adaylarının dijital okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi*, 3rd International Conference on Educational Technology and Online Learning – ICETOL 2023, Tam metin kitapçığı, Balıkesir, Türkiye.
- Yılmaz, P. (2020). *Ortaöğretim öğretmenlerinin yararlanma düzeylerinin belirlenmesi*, yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yurdakal, İ. H. (2018). *Yaratıcı okuma çalışmalarının ilkökul 4. sınıfta okuma ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Yurdakal, İ. H. (2022). Metaphoric perceptions of adults on digital concepts in education, Eğitimde dijital kavramlara ilişkin yetişkinlerin metaforik algıları. *The Journal of Limitless Education and Research, Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 7(3), 513-542. DOI: 10.29250/sead.1163847.
- Zucker, T., Moody, A. K., & McKenna, M. C. (2009). The effects of electronic books on pre-kindergarten-to-grade 5 students' literacy and language outcomes: A research synthesis. *Journal of Educational Computing Research*, 40(1), 47-87.

OKUMA HAKKI BAĞLAMINDA METNİ YENİDEN OKUMAK: ÇOCUK KİTAPLARI SİNEMA İLİŞKİSİ

Ezgi İNAL¹

*“Çocuklar film, dizi, belgesel gibi sinemaya uyarlanmış olan
kitaplara erişim hakkına sahiptir.”
(ÇOHAK Bildirgesi, madde 30)*

GİRİŞ

UNICEF (1989) reşit olma durumuyla birlikte on sekiz yaşın altındaki herkesi “çocuk” olarak tanımlamakta ve çocuk haklarını bu bağlamda vurgulamaktadır. Bu kapsamda yapılan hemen her çalışma, söz konusu yaş kriteriyle beraber ön plana çıkmaktadır.

Çocukların gelişimsel özelliklerini destekleyici disiplinlerarası bir alan olarak çocuk edebiyatı (Başar & İnal, 2020, s. 78) çocukların okuma yazma dönemlerinden önce ve sonra kendisine çocuk yaşamında önemli bir yer bulmaktadır. Bu disiplinlerarası çerçeve sanatla ilişkilendirildiğinde söz konusu sanat alanlarından sinema dikkat çekicidir. Sinema hem popüler hem de çok duyuya hitap edebilen yapısıyla çocuklar için önemli bir anlam alanını ifade eder. Nitekim “sinema ve çocuk kavramları birlikte ele alındığında, geleceğin mimarları olan çocukların duygusal dünyası, hayal gücü, yaratıcılıkları çok iyi anlaşılmalıdır. Onlar için sanat yapılacaksa içine doğdukları, yaşadıkları dünya çok iyi anlaşılmalı ve kavranmalıdır.” (Çiçek, 2017, s. 25). Dolayısıyla çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun dünyasına hitap etmeleri bakımından öne

¹ Öğr. Gör., İstanbul Aydın Üniversitesi, ezgiinal1@aydin.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0002-1573-9401

ailelerin, karar vericilerin, öğretmenlerin çocukların hayal dünyasına katkı sağlamak konusunda sorumlu oldukları ve çocukların hem izleme zevkinden mahrum kalmaması hem de okuma kültürlerini bu bağlamda zenginleştirebilmelerine imkân tanınabilmesine yönelik çeşitli haklara sahip oldukları unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Akdulum, K. (2018). *Sinema ve Metinlerarasılık: Filmlerarası Etkileşimler ve Aktarımlar*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Alaca, J. (2022). Çocuk, Sinema ve Çocuk Edebiyatı: Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Beyaz Perdeye Aktarımı (Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi.
- Arslan, C. & Bayraktar, A. (2021). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Farklı Sanatların Varlığına ve Sunuluş Biçimine İlişkin Bir İnceleme. *Dil Dergisi*, 172 (1), 7-29.
- Başar, U., & İnal, E. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Düzeyi Hikâye Setinin Çeşitli Ölçütler Açısından İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (2020 Sonbahar Özel Sayı I/I), 77-92.
- Büyükaslan, A. (2002). Edebiyat ve Sinema: Kitap Sayfasından Beyazperdeye. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (14), 271-278.
- Çiçek, H. Ö. (2017). Türk Sinemasında Çocuk Filmleri (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Demir, B. (2014). Okurun Seyirciye Dönüşümü Bağlamında Edebiyat Sinema İlişkisi. *Fraktal Edebiyat Düşünce Dergisi*, 1, 26-29.
- Düzcan, E. (2022). Sinemanın Doğusunda Çocukluk: Görsel Bir Eşik Olarak Erken Sinema. *Moment Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 9 (2), 567-584.
- Goldie, D. (2019). Harry Potter and the Battle of Adaptation, Ekphrasis. *Images, Cinema, Theory. Media 2*, 113-130.
- Göral, B. (2021). Çocuklar da Edebiyat İzler. Oksijen. (16.09.2024, <https://gazeteoksijen.com/ekran/cocuklar-da-edebiyat-izler-20377> adresinden alınmıştır).
- Hira, İ. (2016). Dijital Medya ve Çocuk: Sosyalleşmenin Yeni Boyutları. (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Kanbur, B. N. (2020). Görsel Medyanın ve Subliminal Mesajların Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri, *IGUSABDER*, 10 (2020), 94-106.
- Karataş, Y., & Kılıçdere, K. (2023). Sinemaya Aktarılan Yazılı Eserlerin Öğrencilerin Okumaya Yönelik Tutumları Üzerindeki Etkisi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 6(1), 41-61. <https://doi.org/10.55150/apjec.1199025>.
- Kayadevir, R. Y. (2019). Uyarlama Sinema Filmleri Üzerine Bir Sorgulama: Sinema Seyircilerinin Okuma Pratikleri. *SineFilozofi*, Özel Sayı, 453-473.
- Kılıç, M. & Aytan, T. (2020). Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Zihinsel Çerçevde Görselleştirilmesinde Bir Etkinlik Örneği: Edebiyattan Sanata Dönüşüm. *Ulusal Arası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 4 (2), 1-28.
- Kırıçoğlu, O. T. (2009). *Sanat kültür yaratıcılık görsel sanatlar ve kültür eğitimi-öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Laleh, N. (2023). İranda Çocuk Sineması Kavramına Bakış: Yadu Filmi Örneği. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Okur, A., Sügümlü, Ü. & Göçen, G. (2014). Kitaptan Uyarlama Sinema Filmlerinin Ortaokul, Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Okuma Eğilimleri Üzerindeki Etkisi. *Ulusal Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (33), 667-685.

- Özdemir M. (2022) New Creations In Digital Cultural: Keloğlan Tales. *Hars Akademi*, 5 (2), 326-337
- Özön, N. (2000). *Sinema Televizyon Video, Bilgisayarlı Sinema Sözlüğü*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Savran, H. (2014). Filmlerin Çocuk Edebiyatına Etkisi Avatar (Son Hava Bükücü) ve Transformers Örnekleri. *Akademik Kaynak*, 2(4), 99-109.
- Sever, S. (2003). Çocuğun Gelişim Sürecini Bütünleyen Bir Araç: Edebiyat. *Çoluk Çocuk*, 24 (3), 29.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem.
- Söğütlüler, T. & Başer, E. (2023). Dijital Çağda Ebeveyn Olmak: Çocuk İzleyiciler ve Ekrandaki Şiddet Üzerine Bir Araştırma. *TRT Akademi*, 8 (19) , 814-845 . DOI: 10.37679/trta.1328304
- Sreedevi, T., & Ravi, B. K. (2021). Children and cinema: an analysis of its changing perspectives. *Academic Research International*, 12(1), 61-67.
- Teksoy, R. (2005). *Sinema Tarihi-Birinci Cilt*, İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- UNICEF (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (16.09.2024, [www.unicef.org: https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme](https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme) adresinden alınmıştır.)
- Yükselen, A., Yumuş, M., & Işık, E. (2016). Çocuk Kitabı Seçme Kriterlerine İlişkin Okul Öncesi Eğitimcilerin Görüşleri. *Başkent University Journal of Education*, 3 (2), 161-168.

ÇOCUKLARDA OKUMA KÜLTÜRÜ VE OKUMA HAKKI

Duygu ÇAĞ¹

OKUMA KÜLTÜRÜ

Okuma kültürü, düşünme, eleştirme ve üretme süreçlerini yapılandıran temel bir değişkendir (Samur, 2017). Çocukların hayal gücünü ve eleştirel düşünme yetilerini geliştirir. İlk çocukluk döneminde kitapla tanışabilen çocukların kelime dağarcığı gelişirken akademik başarısında da artış görülmektedir. Bunun yanı sıra okuma alışkanlığı, çocukların empati kurabilmelerini sağlarken sosyal becerilerini de geliştirmektedir (Aksaçlıoğlu & Yılmaz, 2007).

Okuma kültürünün gelişimi, bireylerin okuma alışkanlıkları ile doğrudan ilişkilidir. Okuma alışkanlığı bireylerin okumayı öğrendikten sonra severek okumalarını sağlamak amacıyla kazanmaları gereken önemli bir yetidir. Çocuğun erken yaşlarda okuma alışkanlığı kazanması onun kelime dağarcığının gelişmesinin yanı sıra yaratıcı düşünme, dinleme ve konuşma becerilerinin de gelişmesini sağlamaktadır (Tanju, 2010). Okuma alışkanlığı, bireyin yaşam boyu öğrenme sürecinde en etkili anahtarlarından biri olarak kabul edilmektedir (Kırmızı & Kapıkıran, 2019). Bu alışkanlık, bireylerin bilgi edinme, eleştirel düşünme ve sosyal katılım gibi yeteneklerini geliştirmelerine olanak tanır. Ayrıca, okuma alışkanlığı kazanmış bireyler, toplumun gelişimine de katkıda bulunmaktadır (Gök & Yıldırım, 2023). Bu nedenle toplumsal olarak gelişebilmemiz için okuma kültürümüzü geliştirmemiz gerekmektedir.

OKUMA KÜLTÜRÜNÜN GELİŞTİRİLMESİ

Okuma kültürünü yaygınlaştırmak, insanlar arasında okumayı teşvik etmektir. Okumayı bir yaşam tarzı haline getirmeyi amaçlayan bir etkinliktir. Okuma

¹ Öğretmen (Doktora Öğrencisi-Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi), MEB, duyugucag@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3360-6776

eğitim programındaki çocukların ana dillerinde kitap sağlanması, literatürdeki üç tema tarafından desteklenmektedir: (1) Mültecilerin hem yeniden yerleşmeden önce hem de yeniden yerleşme sırasında yaşadıkları deneyimlerin daha iyi anlaşılması açısından çocuk edebiyatının gücü; (2) dili eğitim öğretim dili olmayan çocukların ana dilinin korunmasının önemi; (3) ana dil çocuk edebiyatının mülteci çocukların eğitimsel ilerlemesini destekleme potansiyeli (Daly & Limbrick, 2020). Mülteci çocuklara tanınan okuma hakkının onların okuma kültürünü geliştirmek ve destelemek amacıyla atılan önemli bir adım olduğu söylenebilir.

Çocuklarda okuma kültürünün geliştirilmesi, onların akademik ve kişisel gelişimlerine büyük katkı sağlar. Okuma hakkının sağlanması ise, her çocuğun bilgiye ve eğitime eşit erişimini garanti altına alır. Aileler, okullar ve toplum, bu süreçte iş birliği yaparak çocukların okuma alışkanlıklarını desteklemelidir.

Sonuç olarak, çocuklarda okuma kültürü ve okuma hakkı, bireylerin gelişiminde kritik bir öneme sahiptir. Ailelerin, okulların ve toplumun bu süreçteki rolleri, çocukların okuma alışkanlıklarını ve kültürlerini şekillendirmede belirleyici faktörlerdir. Bu nedenle, okuma kültürünün geliştirilmesi için çeşitli stratejilerin uygulanması ve toplum genelinde okuma alışkanlıklarının teşvik edilmesi büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Akindele, N. (2012). Reading Culture, Parental Involvement and Children's Development in Formative Years: The Covenant University Experience. *Library Philosophy & Practice*.
- Akkaya, N. & Özdemir, S. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (İzmir-Buca Örneği). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 75-96.
- Aksaçlıoğlu, A. G. & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi, *Türk Kütüphaneciliği*. 1 (21), 3-28.
- Altınkaynak, Ş. Ö. (2019). Okul öncesi dönemde erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 37-49.
- Arı, E. & Demir, M.K. (2013). İlköğretim Bölümü Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 116-128.
- Arıcan, S. & Yılmaz, B. (2010). 100 Temel Eser Uygulamasının Öğrencilerin Okuma Alışkanlıklarına Etkisi ve Bu Uygulamada Kütüphanelerin Rolü Konusunda Öğretmen Görüşleri. *Türk Kütüphaneciliği*. 24 (3), 495-518.
- Arslan, A. (2013). Okuma Becerisi İle İlgili Makalelerde Cinsiyet Değişkeni. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2 (2), 251-265.
- Arslan, Y. vd. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (26), 113-124.
- Aslan, C. (2007). "Yaşam Gerçekliğinin Çocuklara İletilmesi Bakımından "100 Temel Eser"deki Öyküler Üzerine Bir İnceleme". 4. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi & 4. Uluslararası

- Çocuk Filmleri Festivali & Kongresi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, 85-98.
- Aslan, C. (2010). An Analysis of the Presentation of Women in 100 Basic Literary Works in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, (38), 19-36.
- Awah, I. (2021). Strategies to motivate children to engage in leisure reading: qualitative insights from nigerian children. *Journal of Language Teaching and Research*, 12(1), 1. <https://doi.org/10.17507/jltr.1201.01>
- Bayraktar, V. (2018). Okul öncesi dönemdeki çocukların yazı farkındalığı becerilerinin gelişiminde etkileşimli kitap okumanın önemi. *Çocuk Ve Gelişim Dergisi*, 1(1), 31-41. <https://doi.org/10.36731/cg.418408>
- Bennett, S., Gunn, A., & Peterson, B. (2021). Access to multicultural children's literature during covid-19. *The Reading Teacher*, 74(6), 785-796. <https://doi.org/10.1002/trtr.2003>
- Bıçakçı, M., Er, S., & Aral, N. (2017). Views of mothers regarding interactive book-reading process to their children. *Ted Eğitim Ve Bilim*. <https://doi.org/10.15390/eb.2017.7164>
- Bonello, C. (2021). Democracy or legacy? boys' views on early literacy in three maltese state schools. *Journal of Early Childhood Research*, 20(2), 144-158. <https://doi.org/10.1177/1476718x211051330>
- Castro, F., Rodrigues, A., & Costa, F. (2023). Right to read: what we can learn from neurosciences to augment childhood and literacy policies1. *Educação E Pesquisa*, 49. <https://doi.org/10.1590/s1678-4634202349249518eng>
- Coşkun, E. & Firat, H. (2023). Covid-19 salgınının türkçe öğretmenleri adaylarının kitap okuma kültürü üzerindeki etkisi ve türkçe öğretmenleri adaylarının konuya ilişkin görüşleri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (11), 899-930. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1286685>
- Cummins, J. (2023). Right to read implies opportunity to read. *Journal of Teaching and Learning*, 17(1), 129-144. <https://doi.org/10.22329/jtl.v17i1.7950>
- Çildir, B. & Ergün, İ. (2021). Okuma kültürü edinmemiş bireylere ilişkin bir anlatı araştırması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 603-621.
- Daly, N. & Limbrick, L. (2020). The joy of having a book in your own language: home language books in a refugee education centre. *Education Sciences*, 10(9), 250. <https://doi.org/10.3390/educsci10090250>
- Dunkerly, J. (2013). Reading the world in the word: the possibilities for literacy instruction framed within human rights education. *Language and Literacy*, 15(2), 40. <https://doi.org/10.20360/g2t019>
- Dwyer, B., Kern, D., & Williams, J. (2019). Children's Rights to Excellent Literacy Instruction. Position Statement. International Literacy Association.
- Ergül, C., Kudret, Z., Akoğlu, G., Akçamuş, M., Tülü, B., & Demir, E. (2022). Birinc ve ikinci sınıfta okuma becerilerinin gelişimi ve matthew etkisi: boylamsal bir çalışmanın sonuçları. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(234), 939-966. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.875859>
- Gök, S. & Yıldırım, K. (2023). Okuma kültürünün geliştirilmesine yönelik aile farkındalık programının etkililiği: bir karma yöntem araştırması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 11(1), 135-158. <https://doi.org/10.16916/aded.1206995>
- Hartsfield, D. E., & Kimmel, S. C. (2021). Supporting the right to read: Principles for selecting children's books. *The Reading Teacher*, 74(4), 419-427.
- Kargın, T., Güldenoğlu, B., & Ergül, C. (2017). Anasınıfı çocuklarının erken okuryazarlık beceri profili: ankara örnekleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1-1. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdersisi.299868>
- Kartal, H. & Beşer, R. (2023). İlkokul öğrencilerinin sevdikleri/sevmedikleri kitaplar ve bunları sevmesevmedikleri nedenleri üzerine boylamsal bir araştırma. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 11(1), 1-24. <https://doi.org/10.35233/oyea.1116591>

- Kelsey, M. (2007). Are we Lucky for the First Amendment? A brief history of students' right to read. *Knowledge Quest*, 36(2), 26-30.
- İşleyen, E., & Günel, Y. (2023). Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Kültürlerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 11(3), 657-677. <https://doi.org/10.16916/aded.1276113>
- Otiye, F. (2001). Reading culture, cultivation and its promotion among pupils: a Kenyan perspective.
- Öztürk, H. (2023). Öğretmenlerin kitap okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Journal of Academic Social Resources*, Cilt 8 Sayı 55(Cilt 8 Sayı 55), 4108-4115. <https://doi.org/10.29228/asrjournal.72947>.
- Pearson, L. (2018). The Right to Read: Children's Rights and Children's Publishing in Britain. *Strenæ. Recherches sur les livres et objets culturels de l'enfance*, (13).
- Samur, A. (2017). Okuma kültürü edinme sürecinde "ilkokul dönemi (6-10yaş)". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 50(1), 209-230. https://doi.org/10.1501/egi-fak_0000001393.
- Sénéchal, M. & LeFevre, J. (2002). Parental involvement in the development of children's reading skill: a five-year longitudinal study. *Child Development*, 73(2), 445-460. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00417>
- Susar Kırmızı, F., & Kapıkıran, Ş. (2019). Öğretmen Adaylarının Merak ve Keşfetme Algıları ile Okumaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 251-265. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.585328>
- Şeref, İ. & Şahin, M. (2022). Okuma kültürü edindirme sürecine yönelik bir eylem araştırması. *Türk Kutuphaneciliği - Turkish Librarianship*, Erken Erişim, 1-16. <https://doi.org/10.24146/tk.1035151>.
- UNICEF. (1989). "Convention on the Rights of the Child." [UNICEF](<https://www.unicef.org/child-rights-convention>).
- UNESCO. (2015). *Reading in the Digital Age: A Focus on Children*. Paris: UNESCO Publishing.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığı'na genel bir bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 30-39.
- Tepetaş Cengiz, Ş., & Bal, M. (2020). Okul Öncesi Dönemde Evde Okuma Süreci: Aile Beklentilerine Yönelik Bir Durum Çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1311-1331. <https://doi.org/10.16916/aded.786846>
- Türe, E. (2023). Pedagojik formasyon eğitiminde öğrenim gören öğrencilerin okuma kültürünü yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 854-867. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1369679>.
- Wang, M. (2023). The impact of parent-child reading on children's language development. *Frontiers in Humanities and Social Sciences*, 3(10), 81-87. <https://doi.org/10.54691/fhss.v3i10.5687>
- Vuong, Q. H., La, V. P., Nguyen, T. H. T., Nguyen, M. H., Vuong, T. T., Vuong, H. M., & Ho, M. T. (2021). Impacts of parents and reading promotion on creating a reading culture: Evidence from a developing context. *Children and Youth Services Review*, 131, 106311.
- Yılmaz, G. & Yılmaz, B. (2021). Eskişehir il halk kütüphanesi dermesinde bulunan resimli çocuk kitaplarının fiziksel ve içerik özelliklerinin ödünç alınma üzerinde etkisi. *Türk Kutuphaneciliği - Turkish Librarianship*. <https://doi.org/10.24146/tk.955105>

OKUMA HAKKI BAĞLAMINDA KİTAP SEÇİMİNDE ARKADAŞ ETKİSİ

Nurgül ÜNLÜCÖMERT¹

GİRİŞ

Kitap okuma becerisi erken çocukluk döneminde başlayarak gelişimi hayat boyu devam edebilecek bir beceridir. Çocuklara kitap okuma alışkanlığını kazandırmaya çalışırken nihai hedef, okuma yazma becerisinin bir parçası olan okuma davranışının bir süre sonra bireysel tercihlerin de ön plana çıktığı okuma kültürüne dönüşmesidir.

Okuma kültürü tanımı, genel olarak bireyin farklı okuma stratejileri ve becerilerini hayat boyu kullanmasının yanında okumaya dolayısıyla kitaplara yönelik olarak kitap tercihi davranışının da gelişmesini kapsamaktadır. Okuma becerisini kazanmış bir birey olarak çocuğun kitap tercihi, bağımsız bir tercih olabileceği gibi çeşitli etkenlerin sonucu olarak da ortaya çıkabilmektedir. Çocukların kitap seçimi davranışları incelendiğinde onları olumlu ve olumsuz yönden farklı boyutlarda etkileyen birçok etmen olduğu göze çarpmaktadır. Aile, ekonomik etkenler, öğretmen yönlendirmesi, sosyal medya paylaşımları, arkadaş tavsiyesi gibi birçok dışsal ve içsel motivasyon ögesi çocuğun hem okuma alışkanlığını hem de kitap tercihinin etkileyerek şekillendirmektedir.

Çocuğun kendi yaşatlarının yoğun olarak bulunduğu okul ortamı yılları, ergenliğe kadar uzayan süreçte çocuğun her konuda akran etkisiyle karşı karşıya kaldığı süreçtir. Uzun yılları kapsayan bu süreç çocuğun kitap okuma alışkanlığı, kitaba karşı tutum, kitap seçimi gibi birçok okuma davranışının üzerinde de etkisini göstermektedir. Kitap okuma alışkanlığı üzerine yapılmış olan çalışmalar ise kitap ve okur ilişkisini kitap tercihi açısından incelerken kitap

¹ Phd. Öğr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü,
nurgulunlucomert@gmail.com, ORCID iD: 0009-0007-3432-8177

KAYNAKLAR

- Adıyaman, B., & Türkyılmaz, M. (2023). Ortaokul öğrencilerinin okuma motivasyonlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(3), 971-987. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1230595>
- Akkaya, N., & Özdemir, S. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi (İzmir-Buca Örneği). *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 2(1), 75-96.
- Alkan, Y., & Durukoğlu, S. (2024). Ortaokul öğrencilerinin kitap okumaya yönelik ilgi ve tercihlerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 12(1), 137-159. <https://doi.org/10.16916/aded.1351132>
- Altunkaynak, M. (2018). İlkokul öğrencilerinin kitap seçimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(19).
- Baba, J., & Affendi, F. R. (2020). Reading habit and students' attitudes towards reading: a study of students in the faculty of education uitm puncak alam. *Asian Journal of University Education*, 16(1), 109-122.
- Bietenbeck, J. (2020). Own motivation, peer motivation, and educational success, CESifo Working Paper No. 8696, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3733270> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3733270>
- Calp, M. (2018). Ortaokul öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları: Ağrı il örneği. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(4), 897-924.
- Deniz, E. (2016). Ortaokul öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları / Reading habits of secondary school students. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 3(2), 46-64.
- Demirtaş, T. & Süğümlü, Ü. (2013). Çocukluk Döneminde Okuma. Alpaslan Okur (Ed.). *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi* içinde (s.135- 184). Ankara: Pegem Akademi
- Duran, E. ve Erkek, G. (2018). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin okuma ön yargılarının belirlenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 1-17. Doi: 10.31592/aeusbed.368064
- Güneş, F. (2006). Çocuklarda okuma ilgisi ve kitap seçimi. Öğretimi, O. Y., & Teknolojisi, İlköğretmen, S, 2, 43-45.
- Güneş, F. (2015). Davranıştan Beceriye Türkçe Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ÖS-II, 1-14.
- Güneş, F. (2017). Okuma ilgisi ve gücü. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 119-128.
- Hopper, R. (2005). What are teenagers reading? Adolescent fiction reading habits and reading choices. *Literacy*, 39(3), 113-120.
- İnce Samur, A. (2016). Okuma kültürü nasıl kazandırılır? Anı Yayıncılık, Ankara.
- Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve ProQuest veri tabanları örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 1-17. <https://doi.org/10.9779/PUJE619>
- Kırmızı, F., & Çağ, D. (2023). Okumaya yönelik tutum ölçeği (OYT): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(58), 2520-2540. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1282984>
- Leite, S. D. A. (2023). The Ten Rights of Literature: A Didactic Approach for Fourth Grade in Portuguese Primary Schools. *Portuguese Literary and Cultural Studies*, 80-101.
- Merga, M. K. (2014). Peer group and friend influences on the social acceptability of adolescent book reading. *Journal of adolescent & adult literacy*, 57(6), 472-482.
- Özcan, H. Z., Batur, Z., & Sağan, Y. C. (2019). Ortaokul öğrencilerinin okuma eğilimlerinin incelenmesi. *Avrasya Dil Eğitimi Ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 33-55.

- Özdemir Çırakman, E. & Arı, B. (2018). Ortaokul öğrencilerinin kitap seçimine yön veren etmenler, *Researcher*, 6(3),73-99.
- Pennac, D. (2021). *Roman gibi*. İstanbul: Metis.
- Sever, S. (2000). Türkçe öğretimi ve tam öğrenme. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sever, S. (2010). Çocuk ve edebiyat. Tudem, İzmir
- Şişman, M. (1998). Eğitim yönetiminde kuram ve araştırmada alternatif paradigma ve yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(16), 395-422.
- Türkmenoğlu, M., & Baştuğ, M. (2017). İlkokulda akran öğretimi aracılığıyla okuma güçlüğünün giderilmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 36-66.
- Ülper, H. (2011). Öğrencilerin, okumaya isteklendirici etmenlerle karşılaşma durumu: Öğretmen, aile, arkadaş ve kitap boyutları üzerinden bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(30), 221-237.
- Wang, J. H. Y., & Guthrie, J. T. (2004). Modeling the effects of intrinsic motivation, extrinsic motivation, amount of reading, and past reading achievement on text comprehension between US and Chinese students. *Reading research quarterly*, 39(2), 162-186.
- Wutz, J. A., & Wedwick, L. (2005). BOOKMATCH: Scaffolding book selection for independent reading. *The Reading Teacher*, 59(1), 16-32.
- Yıldız, M., & Akyol, H. (2011). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 793-815.
- Yılmaz, M., & Ertem, İ. S. (2022). Çocuk kitapları seçiminin ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonu üzerine etkisi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 379-402. <https://doi.org/10.51725/etad.1180649>